

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет правничих наук

Кафедра кримінального та кримінального процесуального права

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – магістр

на тему: **«ПРИЧЕТНІСТЬ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА
КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ»**
« Implication to the Crime in the Criminal Law of Ukraine»

Виконав: студент ФПвН МП-2

Трикоз Богдан Олександрович

Керівник: Горох Олексій Петрович

Доктор юридичних наук, доцент

Рецензент: _____

Магістерська робота захищена з

оцінкою _____

Секретар ЕК _____

«__» _____ 2023 р.

Київ – 2023

Декларація академічної доброчесності студента НаУКМА

Я, Трикоз Богдан Олександрович, студент 2 року навчання факультету правничих наук спеціальності «Право», b.trykoz@ukma.edu.ua

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна/магістерська робота на тему «Причетність до кримінального правопорушення за кримінальним правом України» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, передбачених пунктами 3.1.1-3.1.6 Положення про академічну доброчесність здобувачів НаУКМА від 07.03.2018 року, зі змістом якого ознайомлений;
- підтверджую, що надана мною електронна версія роботи є остаточною і готовою до перевірки;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності, у будь-який спосіб, у тому числі порівняння змісту роботи та формування звіту подібності за допомогою електронної системи Unicheck.
- даю згоду на архівування моєї роботи в репозитаріях та базах даних університету для порівняння цієї та майбутніх робіт.

10 травня 2023 року

Трикоз Б. О.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРИЧЕТНІСТЬ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ: ВИНИКНЕННЯ, РОЗВИТОК, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	8
1.1. Визначення поняття причетності до кримінального правопорушення в теорії кримінального права.....	8
1.2. Відповідальність за причетність до кримінального правопорушення в історичному аспекті.....	12
1.3. Міжнародні стандарти та іноземний досвід законодавчого регулювання причетності до кримінального правопорушення.....	19
1.4. Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2 МІСЦЕ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИЧЕТНІСТЬ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ	29
2.1. Місце інституту причетності до кримінального правопорушення у кримінальному праві.....	29
2.2. Особливості відмежування причетності до кримінального правопорушення від співучасті.....	34
2.3. Шляхи реформування відповідальності за причетність до кримінального правопорушення за проектом нового КК.....	38
2.4. Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3 КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ ПРИЧЕТНОСТІ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	46
3.1. Заздалегідь не обіцяне приховування злочину.....	46

3.2. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом.....	52
3.3. Заздалегідь не обіцяне потурання кримінальному правопорушенню	56
3.4. Неповідомлення про злочин.....	58
3.5. Висновки до розділу 3.....	62
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

Вступ

Актуальність теми. Причетність до кримінального правопорушення є одним з тих правових інститутів, які досі не мають належного законодавчого врегулювання, при цьому причетність є доволі складним і багатограним інститутом кримінального права. Діяння причетності та, зокрема, приховування злочину є доволі поширеними в українському суспільстві, чому сприяє декриміналізація приховування злочинів середньої тяжкості та неповідомлення про злочин. Чинний кримінальний кодекс не закріплює причетність до злочину як окремий інститут кримінального права, та навіть не визначає поняття причетності зводячи його до звичайного переліку певних статей КК. Відповідні норми Спеціальної частини кримінального кодексу не містять єдності, зрозумілих характеристик їхніх складів. Це призводить до помилок у правозастосуванні, кваліфікації правопорушень, розмежуванні співучасті та причетності та діянь передбачених ст. 396 та ст. 198 КК України.

Саме тому, в контексті реформи кримінального законодавства та створення нового Кримінального кодексу нормативне закріплення інституту причетності та пов'язаних з ним діянь набуває великої актуальності. Дослідження історії впровадження відповідальності за причетність, міжнародних договорів, кримінального законодавства інших країн лише ще раз демонструють неналежний стан чинного КК, та нагальність необхідних змін. Тому, *дослідницьким питанням є:* «Якою є правова природа інституту причетності до кримінального правопорушення та якою є кримінально-правова характеристика діянь причетності?» Тому, *метою* дослідження є визначення на основі аналізу нормативної, доктринальної, практичної баз 1) способу закріплення інституту причетності до кримінального правопорушення у новому КК 2) практичних проблем кримінально-правової кваліфікації діянь причетності.

Для досягнення поставленої мети були поставлені такі *завдання:*

1. Дослідити історичний аспект законодавчого регулювання причетності до кримінального правопорушення на території України;
2. Визначити міжнародно-правові акти, які стосуються інституту причетності, порівняти норми іноземного законодавства, які встановлюють кримінальну відповідальність за причетність до кримінального правопорушення з КК України;
3. Дослідити доктринальне визначення інституту причетності до кримінального правопорушення в роботах науковців та з'ясувати кримінально-правову природу причетності;
4. Визначити види причетності до кримінального правопорушення, дослідити кримінально-правовий склад діянь причетності, які передбачають кримінальну відповідальність відповідно до чинного КК;
5. Дослідити загальні підстави криміналізації кожного з видів діянь причетності, рівень їх суспільної небезпеки;
6. Запропонувати зміни до кримінального законодавства в частині закріплення інституту причетності до кримінального правопорушення, відповідальності за його окремі види.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері здійснення правосуддя та власності, яким завдають шкоди діяння причетності.

Предметом дослідження є інститут причетності до кримінального правопорушення в кримінальному праві України.

Тема інституту причетності досліджувалася такими вченими як О. Ф. Кістяківський, Ф. Г. Бурчак, М. Й. Коржанський, А. М. Бойко, М. І. Хавронюк, А. С. Беніцький, Л. М. Абакіна-Пілявська, П.С. Матишевський, Ю. В. Баулін, О. М. Лемешко, Я. І. Остапик, А. А. Солдатенко. Основну увагу у працях цих правників було приділено заздалегідь необіцяному приховуванню злочину, лише деякі з них комплексно висвітлюють інститут причетності до кримінального правопорушення, що зумовлює необхідність його глибокого і повного дослідження.

Методи дослідження. Під час роботи були використані такі загальнонаукові та спеціальні методи, як:

1. Порівняльно-правовий - для порівняння національного та іноземного законодавства у частині кримінальної відповідальності за причетність до кримінального правопорушення.

2. Герменевтичний метод застосовувався для тлумачення понять «причетність» та «приховування».

3. Метод case-study використовувався для аналізу судової практики правозастосування статей 198, 396 КК України.

4. Метод аналізу та синтезу застосовувався для дослідження складів злочину, що складають інститут причетності (передбачені статтями 198, 209, 256, 396 КК України).

5. Формально-юридичний метод використовувався для дослідження структури та змісту відповідних норм чинного КК, які встановлюють кримінальну відповідальність за причетність до кримінального правопорушення у формі приховування.

РОЗДІЛ 1 ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРИЧЕТНІСТЬ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ: ВИНИКНЕННЯ, РОЗВИТОК, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

1.1. Визначення поняття причетності до кримінального правопорушення в теорії кримінального права

Чинне кримінальне законодавство взагалі не оперує поняттям «причетність», ч. 5 ст. 27 КК вказує на ряд діянь, які є видами причетності, через вказівку на те, що вони «не є співучастю». За правилами формальної логіки, визначення повинне бути ствердним, не вказуючи на те чим не є об'єкт, а вказувати на те, чим він є та які його характеристики. Така законодавча невизначеність, фактичне ігнорування існування інституту причетності до кримінального правопорушення порушує принцип правової визначеності, тому визначення інституту причетності і повного ряду криміналізованих діянь є вкрай необхідним в контексті реформи кримінального законодавства. Звернемося до значення самого слова «причетність».

Словники визначають поняття причетності як вид відносин – «пов'язаність кого, чого-небудь із кимось, чимось; відношення (до кого, чого) стосунок, до кого-, чого-небудь; зв'язок з кимсь, чимсь.; співвідношення між різними факторами, явищами, подіями і т. ін., засновані на взаємозалежності і взаємообумовленості. стосунок (до чогось) причетність, відношення до чого-небудь; зв'язок із чимсь.» [1]

У кримінально правовому значенні поняття причетності вживають для позначення дій (не обов'язково кримінально караних), які пов'язані зі кримінальним правопорушенням. Науковцями було запропоновано багато дефініцій цього поняття.

Видатний український вчений-криміналіст О. Ф. Кістяківський визначав причетність «як діяння, яке деякою мірою належить до іншого кримінального правопорушення, але при цьому не належить до діянь співучасників, навіть у вигляді пособництва». Він зазначав, що причетність не є самостійним правопорушенням, а

передбачає перелік діянь з різними складами злочину, такими як потурання, приховування та неповідомлення про злочин. [1, с. 211]

В.О. Навроцький визначає поняття причетності через встановлення ряду ознак цього явища:

1) це діяння, передбачене Особливою частиною КК. Тобто, причетність має власну об'єктивну сторону, вона становить конкретні діяння, описанні у КК;

2) існує у формах, передбачених особливою частиною КК. Причетність не становить якогось одного кримінально караного діяння. Це – збірне поняття, яке охоплює ряд посягань, кожне з яких передбачене окремою кримінально-правовою нормою;

3) вона пов'язана з посяганням, вчиненим іншою особою (його ще називають предикатним). Тому не можна бути причетним до «власного» правопорушення – того, котрий вчинила особа або у якому вона виступає одним із співучасників. Таким чином, наявність причетності передбачає вчинення, принаймні, двох кримінальних правопорушень – один із них «основний», щодо якого має місце причетність, та інший – у вчиненні якого й полягає діяння причетної особи;

4) правопорушення, щодо якого має місце причетність, вже вчинене іншою особою, або є достовірно відоме причетним особам. [2, с. 317].

Складно погодитися з такою позицією, оскільки такі види причетності як заздалегідь не обіцяне приховування нетяжкого злочину та неповідомлення про злочин декриміналізовані, але це не виключає їх з інституту причетності. Розуміння причетності як переліку діянь передбачених спеціальною частиною КК видається застарілим і обмеженим, оскільки не висвітлює інституту причетності у всій його повноті.

О.М. Лемешко зазначає, що діяння причетності (похідне кримінальне правопорушення) «посягає на суспільні відносини у галузі попередження та

припинення кримінальних правопорушень, умисно вчинюване особою, яка достовірно знає про обставини вчинення попереднього, як правило, тяжкого або особливо тяжкого основного кримінального правопорушення» [3, с. 186]

Не всі діяння причетності мають суб'єктивну сторону у формі прямого умислу, наприклад, потурання або неповідомлення про злочин можуть бути вчинені з необережності

А на думку А.С. Беніцького, «причетність – суспільно небезпечне діяння суб'єкта кримінального правопорушення, передбачене кримінальним законодавством України, що посягає на суспільні відносини у сфері правосуддя, яке виникає у зв'язку з предикатним діянням іншої особи й не сприяє його вчиненню, оскільки не є співучастю у ньому». [4, с. 58]

Ю. В. Антипов разом з іншими авторами підручника з Кримінального права визначає причетність як умисну дія або бездіяльність, яка пов'язана зі здійсненням злочинної діяльності іншою особою, але не є співучастю в ній через відсутність об'єктивної і суб'єктивної спільності зі злочинною діяльністю такої особи [5, с. 168]

Л. І. Шеховцова вважає, що причетність це умисне або необережне діяння (дія або бездіяльність), яке пов'язано із вчиненням злочину, але не є таким діянням, за допомогою якого створюється реальна можливість вчинити злочин. [6, с. 262]

Доволі фаховим та професійним видається визначення Л. М. Абакіної-Пілявської, яка вказує, що «причетність – це умисне або необережне протиправне діяння (дія чи бездіяльність) без ознак співучасті, що пов'язане з основним (попереднім) посяганням, яке не сприяло та не обумовлювало його вчинення. Дія або бездіяльність причетної особи завжди пов'язана з основним (попереднім) кримінальним правопорушення іншого суб'єкта» [7, с. 284]. Необхідно також погодитися з її твердженням, що науковці не приділяли достатньої уваги формі вини при причетності до кримінального правопорушення, без аналізу та достатнього обґрунтування, визначаючи її лише у формі умислу. Дійсно, деякі види причетності

(зокрема заздальгідь не обіцяне приховування) передбачають форму вини виключно у виді прямого умислу, однак неповідомлення про злочин та потурання можуть бути вчинені і з необережності.

Тому, оперуючи такими дефініціями можна виділити обов'язкові складові причетності:

- 1) Пов'язаність з попереднім кримінальним правопорушенням, вчиненим іншою особою (без обумовлення та будь-якого сприяння такому злочину)
- 2) Наявність у особи достатніх достовірних даних, з яких можна зробити висновок про кримінально протиправні посягання іншої особи
- 3) Відсутність ознак співучасті (зокрема попередньої обіцянки за вчинення будь-яких дій)
- 4) Причетність може виникати як на стадії вчинення попереднього правопорушення (також замаху) так і після нього

Отже, на підставі вказаних ознак слід визначити причетність до кримінального правопорушення як протиправне діяння без ознак співучасті, яке пов'язане з іншим (основним) правопорушенням, вчинене особою, якій достовірно відомі факт та обставини вчинення чи готування такого правопорушення, але яка не сприяла і не обумовлювала його вчинення.

1.2. Відповідальність за причетність до кримінального правопорушення в історичному аспекті

Ідея про те, що причетність до кримінального правопорушення має тягти за собою відповідальність простежується ще у найдавнішій письмовій пам'ятці права давньої Русі-України – Руській правді. Більшість її норм ґрунтується на звичаєвому праві, відповідальність за причетність до злочину - теж. Руською правдою була передбачена відповідальність за приховування злочинця або предметів, здобутих злочинним шляхом, при цьому приховування зазвичай каралося так само як і злочин, що приховувався. Нею також передбачалася колективна відповідальність за приховування злочинця сільською громадою (верв'ю) – доволі великий штраф. [8, с. 20-26]

Схожі норми наявні і в законодавстві Великого князівства Литовського, яке у 15 ст. поширило свою владу на більшість українських земель. Першою вдалою спробою встановлення єдиних правових норм на території ВКЛ був Судебник 1468 року Казимира IV. В його основі лежало звичаєве право та «Руська правда», які зазнали змін відповідно до нових соціально-економічних умов. Згідно з ст. 7 Судебника феодал-«господар» людини, який знав, але не повідомив про вчинений нею злочин, підлягав такій же відповідальності як і злочинець: «А коли чий человек у злодейство упадеть, а будет осподар его тое ведал, а любо с ним удел имел, а будеть на то довод: и тот так терпи, как который злодей» [9].

У Литовському статуті 1529 р. була встановлена відповідальність за приховування злочинця та майна здобутого злочинним шляхом. Як і в Руській правді відповідальність причетної особи (приховувача злочину) прирівнювалася до відповідальності самого злочинця. Якщо ж злочин приховувався членами сім'ї злочинця, то вони мали відшкодувати завдані збитки, а сам злочинець міг бути страченим. При цьому їх обізнаність щодо вчиненого злочину була не обов'язковою. [10]

Литовський статут 1588 р. встановлює вже, що близькі родичі крадія каралися лише в тому випадку, якщо їм було відомо, що вони користуються краденим майном. Покаранням для них було позбавлення волі, яке застосовувалося у разі, якщо вони не могли відшкодувати завдану шкоду потерпілому, тоді як до самого крадія застосовувалася смертна кара. [11] Це демонструє певну еволюцію правових норм, які почали відходити від первісного звичаєвого права. Вперше відбулася диференціація відповідальності осіб, які вчинили злочин, від осіб які його приховували, було звільнено від відповідальності членів сім'ї, які не знали що вони користуються майном набутим злочинним шляхом. Відповідальність за неповідомлення була передбачена лише за злочини, що стосувалися життя та здоров'я царської особи, державну зраду – смертна кара з конфіскацією майна. Водночас за повідомлення про готування таких злочинів, особа мала бути нагороджена, чи звільнена від відповідальності, якщо вона брала участь у їх підготовці.

Пізнішим джерелом українського права є збірка законів, яка була створена на території Лівобережжя України провідними юристами та науковцями того часу під назвою «Права, за якими судиться малоросійський народ» (1743 р.) Зокрема, пункт 1 артикула 41 глави 20 «Прав...» передбачав відповідальність за причетність до злочину: переховування злочинця, а також за придбання, зберігання та використання майна, здобутого злочинним шляхом. Відповідно до «Прав...» покарання осіб, які приховували злочин, залежало від самого правопорушення, яке приховувалося. За приховування підлягали відповідальності в тому числі й члени сім'ї особи, яка вчинила злочин, і особи, що проживали спільно зі злочинцем на правах таких членів. Проте їх відповідальність залежала від того, чи знали вони про джерело походження краденого майна. Якщо не знали, то вони звільнялися від відповідальності. У разі ж обізнаності, ці особи несли насамперед майнову відповідальність, і лише у випадку неможливості заплатити за збитки, причетні особи передавались на службу потерпілій стороні. Документом також передбачалась відповідальність за неповідомлення про злочин у вигляді шеститижневого арешту. Особливо регламентувалась

відповідальність за неповідомлення про виробництво фальшивих грошей – карою за це була смерть. Також окремо встановлювалась відповідальність урядників та власників сіл за неповідомлення про розбійників чи крадіїв, які проживали там, і про існування яких вони достеменно знали – у вигляді такої ж само як кари, як і для тих крадіїв та розбійників. [12, с. 76-78] Але загалом, у цьому правовому документі вже простежується тенденція до гуманізації відповідальності, а також більш чіткого розмежування причетності до злочину та співучасті.

Після втрати Україною державності, на її території почало діяти кримінальне законодавство Російської та Австрійської імперій. Першим більш-менш досконалим кримінальним кодексом, що діяв на території Наддніпрянської України було «Уложение о наказаниях уголовных и исправительных» розроблене за наказом Миколи I на початку 1840-вих років, яке з без змін у досліджуваних нормах діяло до 1918 р.

В Уложенні були якісно розроблені норми, щодо причетності до злочину. Виділялись категорії попустителів: тих, які, мали владу або можливість попередити злочин, але умисно або байдуже допустили його вчинення (ст. 16) та тих, хто не повідомили про готування чи вчинення злочину, хоча мали таку можливість, тобто недонесителів (ст. 17). Відповідальність за неповідомлення про злочин встановлена статтями 132-133 Уложення. Вона, залежно від конкретних обставин справи, могла передбачати ув'язнення, обмеження певних особистих прав, догану, зауваження чи грошове стягнення. Жорсткіше каралося неповідомлення про злочин, якщо особа знала, що звинувачення впаде на невинуватого.

Окремо регламентувалася відповідальність за злочини проти «священної особи» імператора і членів його сім'ї, верховної влади. Карою за неповідомлення про достовірно відомий підготовлюваний злочин проти життя та здоров'я імператора, бунту, державної зради була смерть.

У ст. 134 Уложення були визначені спеціальні умови звільнення від відповідальності за неповідомлення про злочин. За неповідомлення про злочин відповідальності не підлягали родичі першого ступеня споріднення. Також було передбачене послаблення покарання, якщо про злочин не повідомили родичі злочинця другого ступеня споріднення, чи особа, яка перебувала з ним близьких стосунках. Водночас, таке звільнення від відповідальності і пом'якшення покарання не стосувались злочинів, проти імператора та його родини. [13, с. 5, 41-42, 98-109]

Не менш важливо дослідити і законодавство, яке діяло на заході України після включення її до Австрійської імперії. Розглянемо Кримінальний кодекс Австрійської імперії, виданий у 1852 р., який є вдосконаленим варіантом кодексу 1803 р., і який до 1932 року слугував основним кримінальним законом на Галичині.

У Загальній частині досліджуваного кодексу було встановлене чітке розмежування між співучастю та заздальгідь не обіцяною причетністю у вигляді приховування. (параграф 5, 6 Кодексу)

У вказаному кримінальному кодексі була встановлена відповідальність за неповідомлення про достовірно вчинений або підготовлюваний злочин, якому особа могла легко запобігти не наражаючи себе на небезпеку, яка передбачає ув'язнення від 6 місяців до 1 року, але якщо виконавця первинного злочину засуджено до смертної кари, то особу, яка не повідомила про такий злочин, ув'язнювали на термін від 1 до 5 років. (параграфи 212 – 217). Особливо регламентованою була відповідальність за приховування та неповідомлення про державну зраду, шпіонаж, несанкціоноване вербування до збройних сил іншої країни, за які передбачена покарання у вигляді «обтяженого ув'язнення» терміном від 5 до 10 років. Вказана відповідальність наставала лише, якщо людина могла повідомити про такий злочин без небезпеки для себе та рідних. За неповідомлення про злочин близькими родичами особи та її подружжям не карали. [14]

Під час Української революції та Громадянської війни в Російській імперії 1917-1922 рр., жоден з українських урядів не створив системи кримінального законодавства, тому згадки про приховування злочину і відповідальність за нього у тогочасних законодавчих актах відсутні. [15, с. 156]

Прихід більшовиків до влади в Україні ознаменувався повною деградацією кримінального законодавства і перетворенням його в репресивний інструмент для знищення противників радянської влади. Всі доволі досконалі правові норми кримінального права створені за царської влади були скасовані. Перший кримінальний кодекс УСРР 1922 р. передбачав сувору відповідальність за приховування контрреволюційних злочинів, членів банд та слідів їх злочинів, приховування підроблення грошових знаків і державних процентних паперів, марок та інших знаків державної оплати, приховування хабарництва. [16, с. 449] Звісно, ні про яке дотримання принципів права, чи застосування досягнень юридичної науки у цьому кодексі не йшлося, головним принципом правосуддя і призначення покарання був «принцип революційної необхідності».

Також варто згадати про Циркуляр № 148 «Про репресію за недонесення, що має характер приховування», у якому зазначалося, що «з огляду на надзвичайну близькість за своїми ознаками недонесення і приховування злочину, у кожному окремому випадку ретельно досліджувати це питання і, у разі визнання недонесення таким, що має характер приховування, карати за ст. 15 і 16 Кримінального Кодексу» [17]. Сама назва документа виглядає як заперечення загальноприйнятих положень теорії кримінального права, оскільки неповідомлення про злочин може бути вчинене виключно шляхом бездіяльності, на відміну від приховування яке може бути вчинене лише у формі активних дій. Законодавство такого роду яскраво демонструє до яких наслідків може призвести створення законів не професійними вченими-юристами, а ідеологічними фанатиками, для яких право було лише одним з інструментів досягнення своїх цілей.

КК УСРР 1927 р. уже почав розрізняти інститути співучасті та причетності до злочину, тому за заздальгідь не обіцяне приховування злочину встановлювалася відповідальність у вигляді позбавлення волі від шести місяців до року. У цьому кодексі відповідальність за неповідомлення про злочин поширилась на масові безлади, бандитизм і фальшивомонетництво, відповідно до ст. 56-23 [18] Водночас, незважаючи на репресивно-каральний характер законодавства тих часів, не варто перебільшувати його жорстокість. Твердження А. Беніцького про те, що «за недонесення про злочини, які містили ознаки контрреволюційної діяльності або бандитизму, було передбачено смертну кару» [19, с. 206] не відповідає дійсності, і не знаходить підтвердження у нормативних документах.

У 1947 р., щоб зупинити зростання рівня злочинності після Другої світової війни були видані Укази Президії Верховної Ради СРСР "Про посилення охорони особистої власності громадян" та "Про кримінальну відповідальність за розкрадання державного і громадського майна". Відповідно до них, неповідомлення про підготовлюваний або вчинений розбій каралось позбавленням волі на строк від одного року до двох років або засланням на строк від чотирьох до п'яти років, а неповідомлення про підготовлюване або вчинене розкрадання державного чи громадського майна, вчинене групою осіб, каралось позбавленням волі на термін від двох до трьох років, або засланням терміном від 5 до 7 років.

Звертає увагу на себе непропорційність, надмірна жорстокість цих покарань, крім того як можна побачити, що радянська влада вважала злочини проти державного майна несуть значно більшу суспільну небезпеку, ніж тяжчі злочини проти власності пересічних громадян. За вісім років дії цих указів, за неповідомлення про вказані злочини, було засуджено більше 60 000 чоловік. [20, с. 165]

Після всесоюзної реформи кримінального законодавства, в УРСР у 1961 р. набув чинності новий Кримінальний кодекс. Відповідальність за заздальгідь необіцяне приховування злочину зазнала значних змін. Зокрема, його новелами стали: законодавче визначення приховування злочину (ст. 20 КК УРСР), зарахування

приховування злочинів до злочинів проти правосуддя, настання відповідальності лише у випадках, спеціально передбачених статтею 186 Кодексу.

Відповідальність могла настати лише за заздалегідь необіцяне приховування певного ряду злочинів, які на думку законодавця несли підвищену суспільну небезпеку, зокрема злочини проти держави, незаконне переміщення через кордон, особливо небезпечні злочини проти життя та здоров'я особи, одержання хабаря, розбій та ін. [21]

Кримінальний кодекс УРСР 1961 р. втратив чинність у 2001 р. з прийняттям чинного Кримінального кодексу, який містив у собі ряд нових норм, які належать до інституту причетності – ст. 209 (Легалізація доходів легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом), ст. 256 (укриття злочинної діяльності учасників злочинних організацій) та деякі інші.

1.3. Міжнародні стандарти та іноземний досвід законодавчого регулювання причетності до кримінального правопорушення

Відповідно до норм Конституції України, виконання ратифікованих Україною міжнародних договорів є обов'язковим та вважається частиною національного законодавства.

Серед актів міжнародного права, які регламентують необхідність криміналізації причетності до кримінального правопорушення основною є Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 р. [22] Вона визнає суспільно небезпечними приховування злочинів та заздальгідь не обіцяне придбання чи збут майна, отриманого внаслідок злочину, а також вживає термін «причетність». Окрім того, у нормах Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень [23] вказано на протиправність потурання службових осіб вчиненню таких злочинів та неповідомлення про такі злочини, а також вимога застосування заходів кримінально-правового впливу щодо причетних до кримінальних правопорушень осіб.

Також значною проблемою світової спільноти виступає корупція, для протидії якій була прийнята Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції [24]. У ній містяться визначення «відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом», «приховування», «перешкоджання здійсненню правосуддя». Таким чином, цей нормативний акт на міжнародному рівні закріплює протиправність таких діянь та обов'язок держави криміналізувати діяння, які утворюють причетність до корупційних злочинів.

Серед законодавства прийнятого у ЄС варто виділити Конвенцію Ради Європи, яка спрямована на боротьбу з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму [25]. Відповідно до положень цієї Конвенції, діяння спрямовані на приховування або маскуванню справжнього характеру доходу, набуття

майна, здобутого кримінально протиправним шляхом та неповідомлення про такі дії, легалізація доходів отриманих злочинним шляхом мають бути криміналізовані у законодавстві країн ЄС.

У досліджуваних міжнародних актах простежується чітке розмежування інституту причетності від інституту співучасті, наголошено на підвищеній суспільній небезпеці окремих видів причетності до кримінального правопорушення.

У контексті реформування кримінального законодавства України та інтеграції України у правову систему ЄС велику роль відіграє приведення законодавчих актів до відповідних європейських та міжнародних стандартів. Тому, цілком слушним видається дослідження того, яким саме чином криміналізований інститут причетності до кримінального правопорушення у різних країнах світу.

При дослідженні законодавства іноземних країн, необхідно зробити більший акцент на тих нормативно правових актах, де інститут причетності прописаний всебічно та повно, і можливим є застосування досліджуваних норм для реформи українського законодавства.

Європа

Як зазначають дослідники, в цілому законодавство країн ЄС, що стосується інституту причетності до кримінального правопорушення є доволі розвиненим і досконалим, охоплює більший ряд діянь, ніж це передбачено КК України. [26, с. 29-30] У більшості європейських країн неповідомлення про тяжкі і особливо тяжкі злочини є кримінально караним діянням. [27, с. 163]

Кримінальний кодекс ФРН містить 21-ий розділ, що присвячений діянням, які перешкоджають притягненню винного до відповідальності. Кодексом визначена відповідальність за приховування будь-якого кримінального правопорушення, що полягає в діях спрямованих на те, щоб винна особа не була притягнена до відповідальності. При цьому покарання, що призначається за приховування злочину не може перевищувати розмір покарання, призначеного за злочин, який приховується,

і має складати не більше 5 років ув'язнення або накладення штрафу. Окремо зазначається, що покаранню за приховування злочину не підлягають особи, яких потрібно карати за його вчинення та близькі родичі злочинця, який вчинив основний злочин. У Німеччині передбачена відповідальність за неповідомлення про готування чи вчинення ряду тяжких та особливо тяжких злочинів, але є серед них і злочини, які можуть бути злочинами середньої тяжкості. Проте всі вони об'єднані або великою суспільною небезпекою діяння, або тим, що діяння вчиняється загально небезпечним способом.

Відповідальність за неповідомлення настає лише для особи, яка дізналась про підготовку чи вчинення злочинного діяння, злочинним наслідкам якого ще можна було запобігти чи обмежити їх.

За німецьким законодавством карається не лише навмисна бездіяльність, а й легковажна бездіяльність, коли особа мала підстави передбачати вчинення злочину, але сподівалась на те, що він не буде вчинений, і тому не повідомила про нього. За навмисне неповідомлення відповідальність включає тюремне ув'язнення терміном до 5 років або штраф, а за неповідомлення з необережності лише тюремне ув'язнення терміном до 1 року або штраф.

На відміну від законодавства інших країн, де члени сім'ї та близькі родичі звільняються від відповідальності за неповідомлення про будь-які злочини, німецький кримінальний кодекс містить винятки. Родичі не підлягають відповідальності лише в тому випадку, якщо вони намагалися утримати особу від вчинення злочину, чи запобігти настанню суспільно небезпечних наслідків. Родичі, які не повідомляють про вбивство при обтяжуючих обставинах, геноцид, викрадення людей з метою вимагання грошей, захоплення заручників, напад на повітряний або морський транспорт терористичним угрупуванням відповідають перед законом на загальних підставах. [28, с. 360-362]

Кримінальний кодекс Франції не поділяє приховування на заздалегідь не обіцяне та заздалегідь обіцяне, визначаючи його як «діяння, вчинене з метою перешкоджання встановленню істини, яке полягає в зміні стану місця вчинення злочину або проступку або шляхом спотворення, фальсифікації або стирання відбитків, або слідів, або шляхом підкидання, переміщення або знищення будь-яких предметів (п. 1), знищення, вилучення, укриття або зміну будь-якого приватного документа або предмета, який здатний полегшити розкриття правопорушення, пошук доказів або засудження винних (п. 2)». Також ним передбачене серйозне покарання за приховування, користування чи передачу майна, набутого злочинним шляхом – 5 років ув'язнення або значний штраф. За Кримінальним кодексом Франції неповідомлення про злочин розглядається як злочин проти правосуддя, форма приховування злочину. Відповідальність настає за неповідомлення про будь-який злочин, незалежно від його тяжкості, якому ще можна запобігти, або наслідки якого можна обмежити, або виконавці якого можуть вчинити нові злочини, яким можна запобігти. Максимальне покарання встановлене у вигляді тюремного ув'язнення терміном до 3 років або штрафу до 45 000 євро. Неповідомлення про злочини проти держави та про підготовку терористичних актів, а також неповідомлення про злочини вчинені проти дітей до 15 р. карається суворіше – до 5 років тюремного ув'язнення або до 75 000 євро штрафу. Від відповідальності за неповідомлення звільняються близькі родичі правопорушника, але не у випадку, якщо злочини вчинені щодо особи молодше 15 років.

Особливо регламентована відповідальність за неповідомлення про поганій догляд, жорстоке поводження та сексуальні домагання спрямовані проти дітей до 15 р., або осіб, які через вік, хворобу, каліцтво, психічні і фізичні вади чи вагітність не здатні захистити себе. Якщо людина знає, що такі дії вчиняються або вчинялись, то вона має повідомити про них органам судової або адміністративної влади під загрозою покарання у вигляді до 3 років позбавлення волі або штрафу до 45 000 євро. [29]

У кримінальному кодексі Швеції передбачено дві статті, які встановлюють покарання за приховування злочину. Особа, яка сприяє приховуванню, переміщенню, продажу майну, отриманого злочинним шляхом або завідомо набуває таке майно підлягає позбавленню волі терміном до двох років. Відповідальність за цей злочин настає, навіть коли він є малозначним, але у цьому випадку покарання є м'якшим (позбавлення волі терміном до 6 місяців). Окремо передбачена відповідальність за приховування злочину та перешкоджання його розкриттю чи притягненню винного до відповідальності, яка стосується усіх злочинів, незалежно від тяжкості і може становити від шести місяців до чотирьох років позбавлення волі. Відповідальності не підлягають члени сім'ї злочинця та особи які вчинили малозначні дії. Якщо особа не знала, що допомагала злочинцю приховати сліди злочину, але могла здогадатися про це, покаранням є грошовий штраф. [30]

Отже, законодавство європейських країн щодо караності заздалегідь необіцяного приховування злочину доволі різниться. Повсюдно поширеною є криміналізація користування, приховування та збуту майна, набутого злочинним шляхом та, меншою мірою, неповідомлення про злочин. Усі ці діяння спрямовані на перешкоджання проведенню досудового розслідування, а також у випадку користування злочинно набутим майном – на отримання плодів від злочинної діяльності, за чим визнають більшу суспільну небезпеку. Також спільним є те, що у більшості країн відповідальність за приховування настає незалежно тяжкості злочину, який приховується, різниться лише покарання, яке при цьому є доволі жорстким. Найбільш досконалими та розвинутими видаються норми КК Німеччини, які можна було б взяти до уваги для покращення відповідної статті КК України, зокрема в частині призначення покарання.

СНД

Наразі кримінальна відповідальність за заздалегідь не обіцяне приховування злочину відповідно до КК України цілком відповідає засадам Модельного

кримінального кодексу країн СНД, прийнятого 1996 р., коли Україна була членом цієї співдружності. [31] Те саме, за невеликими винятками, можна сказати і про більшість кримінальних кодексів країн, які наразі є членами СНД.

Відповідальність настає за заздалегідь не обіцяне приховування тяжкого чи особливо тяжкого злочину, члени сім'ї зазвичай звільняються від відповідальності. Відмінності полягають у межах призначення покарання, зокрема в Туркменістані [32, ст. 210], Таджикистані [33, ст.347] воно може бути жорсткішим (до 8 та до 5 років позбавлення волі відповідно). КК РФ [34, ст. 316] передбачає відповідальність за приховування тяжких злочинів лише проти малолітніх осіб та містить чимало альтернативних видів відповідальності за вчинення цього злочину: штраф, громадські роботи, арешт, позбавлення чи обмеження волі. Також коло осіб, які не підлягають відповідальності за приховування КК Грузії [35, ст. 375], містить додаткові винятки - особи, що займаються протидією і допомогою жертвам торгівлі людьми, домашнього насильства. КК Білорусі [36, ст. 405] та Азербайджану [37, ст. 307] не передбачає звільнення від відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину близьких родичів та членів сім'ї злочинця.

Загалом, кримінальне законодавство країн СНД щодо відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину є недосконалим, застарілим та не може використано для реформи відповідних українських правових норм.

США

Правовою системою США, що має свої унікальні особливості через належність до прецедентної системи права, встановлюється окреме покарання для пособників злочину, в число яких входять і особи, що вчинили заздалегідь не обіцяне приховування злочину. Пособниками визнаються особи, які, «знаючи про вчинення посягання проти Сполучених Штатів, приховують, полегшують, підтримують або сприяють правопорушникові з метою перешкодити або запобігти його арешту, судовому переслідуванню або покаранню». Покаранням для них є тюремне

ув'язнення на строк не більше половини максимального строку, передбаченого для покарання виконавця, та/або штраф у розмірі не більше половини від суми, передбаченої для покарання виконавця; якщо ж виконавець карається смертною карою, пособник піддається тюремному ув'язненню на строк не більше 15 років». [37, ст. 66] Також, окремими законодавчими актами встановлюється відповідальність за деякі види приховування злочинів (наприклад, за приховування особи, яка вчинила втечу з місць позбавлення волі (§1072 розділу 18 33 США), або за надання притулку терористам чи їх приховування (§2339 розділу 18 33 США). [39, ст. 158]

Звід законів про кримінальне право США утверджує таку відповідальність за недонесення: «Той хто, знаючи про фактичне вчинення злочину, що підпадає під юрисдикцію суду Сполучених Штатів, приховує його і в найкоротші терміни не повідомляє про це будь-якому судді або іншій особі, що має цивільну чи військову владу у Сполучених Штатах, буде оштрафований за цією статтею або позбавлений волі не більше трьох років, або покараний обома способами». Водночас за неповідомлення про вчинення державної зради покарання може бути набагато суворішим – до семи років ув'язнення. [40]

В той же час, в прецедентному праві США панує думка, що для притягнення за статтею про неповідомлення про злочин недостатньо просто бездіяльності, а необхідно, щоб особа вчинила певні активні дії спрямовані на приховування злочину, тобто відповідальність за бездіяльність не настає. [41]

Американська система права є унікальною і самобутньою, тому, у контексті реформування українського законодавства запозичення правових норм з неї системи видається невиправданим.

Азія

Розглянемо Кримінальний кодекс Китайської народної республіки, яку відносять до далекосхідного типу правових систем. Кримінальний Кодекс КНР 1997 року в

Загальній частині не визначає поняття причетності до злочину, але в Особливій частині встановлює кримінальну відповідальність за діяння, які мають ознаки причетності. Ст. 310 передбачає відповідальність за надання особі, яка завідомо вчинила злочин, притулку, фінансової допомоги, сприяння у втечі, вигороджування її шляхом дачі неправдивих свідчень у вигляді позбавлення волі на строк до 3 років, короткострокового арешту або нагляду, а за обтяжуючих обставин – позбавленням волі на строк від 3 до 10 років. Okремо криміналізовано приховування, транспортування, покупка або посередництво при продажу майна, завідомо здобутого злочинним шляхом (ст. 312 КК КНР) [42].

Кримінальний кодекс Японії передбачає відповідальність за заздалегідь не обіцяне приховування злочинця (ст. 103) – особа, яка приховала того, хто вчинив злочинне діяння, яке тягне за собою грошовий штраф або більш важке покарання, або того, хто скоїв втечу з-під варти, або надала їм сприяння у невиявленні органами вдали – карається позбавленням волі з примусовою фізичною працею на строк до двох років або грошовим штрафом на суму до двохсот тисяч ієн. При цьому, близькі родичі та члени сім'ї звільняються від відповідальності. В якості окремого злочину кваліфікується прийняття, транспортування, зберігання, скупка і маклерство щодо краденого (ст. 256 КК Японії) [43].

Отже, кримінальне право країн далекосхідного типу правових систем не надає родового визначення причетності до кримінального правопорушення, але визначає кримінально протиправними окремі види причетних діянь. Відповідальність за приховування може бути доволі жорсткою - причетні діяння належать до злочинів середньої тяжкості, але за обтяжуючих обставин їх може бути кваліфіковано і як тяжкий злочин. Однак, законом передбачена диференціація заходів кримінально-правового впливу та альтернативні санкції.

Висновки до розділу 1

Причетність до кримінального правопорушення це протиправне діяння без ознак співучасті, яке пов'язане з іншим (основним) правопорушенням, вчинене особою, якій достовірно відомі факт та обставини вчинення чи готування такого правопорушення, але яка не сприяла і не обумовлювала його вчинення.

Інститут причетності до кримінального правопорушення зародився як частина інституту співучасті, пройшов тривалу еволюцію, та у середині 19 ст. набув всіх рис, які його характеризують його і зараз. У давнину найтяжче каралася причетність до злочинів проти державної влади та правлячої верхівки, зокрема верховного правителя та його родини, так як за цими діяннями визнавали найвищий рівень суспільної небезпеки. Ще з часів середньовіччя, іншим діянням, що мало підвищену суспільну небезпеку вважалося придбання та збут викраденого майна, особливо майна здобутого шляхом розбою. З 18-19 ст. починає домінувати уявлення, що близькі родичі злочинця не мають нести відповідальності за приховування чи неповідомлення про злочин. Зняття з них відповідальності відбувалося у контексті загальної гуманізації кримінальної відповідальності і розвитку відповідних кримінально-правових інститутів.

Ситуація докорінно змінилася з приходом до влади в Україні більшовиків, які запровадили репресивну відповідальність за приховування злочину та недонесення. Певний період радянською юридичною наукою навіть заперечувалося існування інституту причетності, діяння якої відносили до інституту співучасті. Тенденція до повернення законодавства до свого нормального стану, заснованого на загальновизнаній теорії кримінального права почалася лише під час реформи всесоюзного кримінального законодавства у 1961 р. Ця тенденція продовжилася під час створення уже в незалежній Україні чинного Кримінального кодексу, за яким було значно гуманізована відповідальність за діяння причетності та декриміналізовано неповідомлення про злочин. Однак, як не дивно, чинне кримінальне законодавство у частині відповідальності за причетність до кримінального правопорушення досі є

менш досконалим і юридично визначеним ніж Кримінальні кодекси Австро-Угорської і Російської імперій 19 ст., що лише ще раз підтверджує нагальну необхідність реформи кримінального законодавства.

Після дослідження міжнародних актів, ратифікованих Україною, що регулюють відповідальність за причетність до кримінального правопорушення було встановлено, що вони спрямовані на боротьбу проти окремих видів злочинів, що становлять значну суспільну небезпеку, якої і викликана особлива необхідність встановлення кримінальної відповідальності за причетність до таких правопорушень.

Ці договори є обов'язковими до виконання, відповідно до норм Конституції України, тому відповідне кримінальне законодавство має бути приведено у відповідність до їх норм. Зокрема необхідно внести зміни до чинного законодавства у частині встановлення кримінальної відповідальності приховування кримінального правопорушення; придбання та збут майна, одержаного злочинним шляхом; потурання певним злочинам та неповідомлення про такі діяння.

Під час аналізу кримінального законодавства іноземних країн було встановлено, що у всіх досліджуваних країнах встановлена кримінальна відповідальність за приховування кримінального правопорушення, криміналізація неповідомлення про злочин теж притаманна більшості досліджуваних країн. Велике поширення має визнання за операціями з майном здобутим кримінально протиправним шляхом більшої суспільної небезпеки, ніж за приховуванням. Для встановлення відповідальності за таке діяння дуже часто наявна окрема норма у Кримінальному кодексу.

У розвинених європейських країнах відповідальність за причетність є жорсткішою ніж в Україні, при цьому за неповідомлення про тяжкі та особливо тяжкі злочини передбачена кримінальна відповідальність. Найбільш досконалими видаються норми КК Німеччини, які можна було б застосувати для реформування

відповідних норм кримінального законодавства України, як щодо кола суб'єктів які не підлягають відповідальності, так і щодо загальної конструкції правових норм.

РОЗДІЛ 2 МІСЦЕ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИЧЕТНІСТЬ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

2.1. Місце інституту причетності до кримінального правопорушення у кримінальному праві

Причетність до кримінального правопорушення, як конструкцію кримінального права, можна розглядати по-різному - як інститут кримінального права, інститут кримінального законодавства чи конкретний перелік певних суспільно небезпечних діянь. Як відомо, поняття причетності до кримінального правопорушення виникло як складова частина інституту співучасті та пройшло довгий шлях розвитку, навіть заперечення його існування, але зрештою інститут причетності був визнаний цілком самостійним інститутом кримінального права. Однак, незважаючи на це, досі тривають дискусії щодо його місця у теорії кримінального права та конкретних нормах кримінального законодавства.

Для визначення конкретних особливостей інституту причетності, необхідно звернутися до самого визначення «інститут права».

Інститут права являє собою сукупність правових норм, які регулюють вид (групу) однорідних суспільних відносин. Також, така системна одиниця галузі права характеризується певними властивостями:

однорідність соціального змісту (кожен інститут права призначений для регулювання самостійної, відносно відокремленої групи суспільних відносин або актів поведінки суб'єктів);

юридична єдність правових норм (норми, які входять до інституту права, утворюють єдиний комплекс, що виражається в загальних положеннях, правових принципах, специфічних правових поняттях);

нормативна відокремленість (тобто відокремленість норм, що утворюють інститут, у розділах, частинах, інших структурних підрозділах нормативно-правового акта);

повнота регульованих відносин (інститут права включає такий набір норм, якого призначено для забезпечення повного, без прогалин, типу регулювання суспільних відносин) [44, с. 165].

Отже, для дослідження інституту причетності до кримінального правопорушення необхідно визначити його системотворчі ознаки, які відокремлювали б його від інших інститутів кримінального права.

Першою ознакою можна вважати обов'язкову пов'язаність з попереднім (предикатним/головним) правопорушенням, при цьому такий зв'язок повинен не мати ознак співучасті. Співучасть у злочині має більш інтенсивний характер, ніж причетність, і передбачає набагато більшу залученість співучасника до злочину, зокрема у вигляді попередньої обіцянки на вчинення певних дій. Зв'язок у формі причетності є особливим, попередній злочин виступає причиною його виникнення, тому це свідчить про похідний характер причетності від основного злочину.

Другою ознакою є те, що дії причетних осіб не можуть бути спрямовані на досягнення злочинного результату основного злочину. Причетна до злочину особа має на меті своїми діями чи бездіяльністю унеможливити притягнення винного до відповідальності, а співучасник діє з метою досягнення спільного злочинного результату з виконавцем злочину. Це свідчить про те, що діяння причетності є окремим правопорушенням з власним кримінально правовим складом, який не посягає на об'єкт основного злочину, і відповідно рівень його суспільної небезпеки не залежить від небезпечності основного злочину.

Третьою ознакою є самостійність кримінальної відповідальності причетної особи. Вона не залежить від відповідальності осіб, які вчинили основний злочин. Наприклад, навіть якщо особа була звільнена чи не підлягала відповідальності за крадіжку (чи будь-який інший злочин), причетна особа, яка зберігала чи збувала таке майно, підлягатиме кримінальній відповідальності. Те саме стосується і причетності до злочинів малолітніх, недієздатних осіб і т.д.

Четвертою загальною ознакою для всіх діянь охоплених інститутом причетності є основний об'єкт, на який вони посягають – розкриття кримінального правопорушення правоохоронцями, встановлення винної особи та притягнення її до кримінальної відповідальності.

Дискусійним питанням є те, чи посягають діяння причетності на об'єкт основного злочину. Визначення безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення має дуже істотне значення як для правотворчої, так і для правозастосовної діяльності.

За радянських часів деякі вчені взагалі визначали безпосереднім об'єктом діянь причетності об'єкт основного злочину. (Б.С. Утевський [45, с. 55]) Складно погодитися з такою позицією, оскільки як було з'ясовано, діяння причетності є цілком самостійними, не мають спільної мети з основним правопорушенням і не спрямовані на досягнення спільного злочинного результату. Тому, вони не можуть нанести шкоди предмету предикатного злочину. Наприклад, приховування трупа ніяким чином не може нанести шкоди життю та здоров'ю мертвої людини, але перешкоджає виявленню та розкриттю такого злочину.

Донедавна, найбільш поширеною була позиція щодо двооб'єктного складу причетності, з якою складно погодитися з наведених вище причин, тому наразі вона зазнає значної критики. Необхідно погодитися з Т. Гуд, яка вважає хибним уявлення, що діяння причетної особи може з розривом у часі посягати на свій безпосередній об'єкт, а й на об'єкт майбутніх злочинів особи, яка уникне відповідальності завдяки приховуванню її правопорушення. [46] Загалом, у випадках заздальгідь обіцяного

приховування це можливо, але тоді матиме місце співучасть у злочині, а не причетність до нього.

Саме з хибного уявлення щодо посягання причетності на об'єкт основного злочину походить твердження щодо об'єктивної залежності суспільної небезпечності причетності до злочину від суспільної небезпечності основного злочину [47, с. 196]. Як вже було з'ясовано, небезпечні наслідки злочину до якого причетна особа, не перебувають у причинному зв'язку з поведінкою причетної особи, нею не породжуються, не викликаються, тобто діяння причетних до злочину осіб об'єктивно не можуть заподіювати шкоду об'єкту попереднього діяння. Тому, суспільна небезпечність правопорушень причетності залежить лише від конкретних дій причетної особи, які можуть становити різний ступінь суспільної небезпеки. Як слушно зазначає А. Беніцький [48], ступінь суспільної небезпечності предикатного злочину, від якого були здобуті «брудні» доходи, може бути набагато меншим в порівнянні з вторинним злочином – заздалегідь не обіцяним відмиванням злочинних доходів.

Діяння причетності до кримінального правопорушення мають формальний склад. Дії причетної особи визнаються протиправними, якщо вони створюють реальну можливість для перешкоджання діяльності правоохоронних органів, розкриттю злочину, виявленню винної особи. При цьому настання кримінально протиправних наслідків (реальне перешкоджання діяльності правоохоронців) не є обов'язковим.

Суб'єкт діянь причетності є загальним, але цілий ряд осіб не можуть вважатися причетними до кримінального правопорушення. Зокрема, особа, яка є виконавцем чи співучасником основного кримінального правопорушення, не може вважатися причетною до кримінального правопорушення, оскільки у діях причетної особи не може бути ознак співучасті і вона не може діяти для досягнення злочинного результату основного кримінального правопорушення. Також потерпіла від основного кримінального правопорушення особа не може бути визнана причетною і не підлягатиме кримінальній відповідальності, навіть якщо в її діях наявні ознаки

приховування злочину такі як знищення знарядь і засобів вчинення злочину чи його слідів, як це може відбуватися, наприклад, у злочинах проти статевої свободи та статевої недоторканості.

Також важливим елементом інституту причетності, який потребує роз'яснення є те, з якого моменту можлива причетність до кримінального правопорушення.

Загалом, як зазначають дослідники, причетність можлива після юридичного закінчення кримінального правопорушення, або з моменту припинення діяльності учасників основного кримінального правопорушення у випадках, коли злочин не доведено до кінця через обставини, що не залежали від учасників основного кримінального правопорушення.

Тому, причетність до кримінальних правопорушень з матеріальним складом є можливою після настання злочинного результату (нанесення шкоди правоохоронюваним відносинам). Причетність до кримінальних правопорушень із формальним складом є можливою з моменту вчинення дій, спрямованих на вчинення злочину, а при усічених складах – з моменту готування до вчинення злочину чи замаху. Як зазначає Л. Абакіна-Пілявська, причетність до продовжуваного кримінального правопорушення є можливою відразу після виконання останнього епізоду з усієї сукупності, тобто з моменту фактичного закінчення злочину. Принципове значення для причетності до продовжуваного злочину має усвідомлення причетною особою всієї злочинної діяльності виконавця, до якої він буде визнаний причетним. [7, с. 103]

2.2. Особливості відмежування причетності до кримінального правопорушення від співучасті у вчиненні злочину

Зв'язок між співучастю та причетністю видається очевидним, оскільки інститут причетності виділився з інституту співучасті і тривалий час вважався його складовою частиною. Розмежування співучасті та причетності має велике значення для правильної кримінально правової кваліфікації та призначення справедливого та співмірного покарання. Для відмежування співучасті від причетності необхідно дослідити чим відрізняються ці поняття як в теорії кримінального права, так і у правозастосовній практиці.

Так, співучасть у кримінальному правопорушенні визначається як особлива форма вчинення злочину, що характеризується у ряді випадків більш високим ступенем суспільної небезпеки [49, с. 17]. Необхідно погодитися, що дії кількох суб'єктів, спрямовані на досягнення спільного злочинного результату значно полегшують вчинення ряду кримінальних правопорушень, особливо проти життя та здоров'я, власності. Попередня змова на вчинення правопорушення, розподілення ролей між співучасниками значно підвищують шанси безкарного вчинення правопорушення, рівень його суспільної небезпеки та шкоди, якої воно може завдати охоронюваним відносинам.

Причетна особа не має спільного злочинного умислу з виконавцем основного злочину та не надає попередніх обіцянок на вчинення приховування. Її дії складають цілком окремий склад кримінального правопорушення з власною кримінально правовою кваліфікацією. Такі дії наносять шкоду іншим суспільним відносинам, що охороняються кримінальним законом, аніж основний злочин.

Кримінальний кодекс України визначає співучасть як умисну спільну участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення. Тому, згідно з чинним законодавством, співучасть у необережному злочині неможлива і у разі приховування злочину з необережною формою вини мова може йти лише про причетність особи, але не про співучасть.

Однією з найважливіших відмінностей співучасті від причетності є попередня обіцянка на вчинення певних дій. За її відсутності, дії винної особи з приховування злочину можуть розглядатися як пособництво лише у випадках, коли ці дії вчиняються систематично. В. Лазаренко зазначає що, під систематичним заздалегідь не обіцяним приховуванням слід розуміти здійснення після другого разу заздалегідь не обіцяного приховування однієї і тієї ж особи, а також слідів одного і того ж кримінального правопорушення, знарядь і засобів його вчинення, предметів, здобутих кримінально караним шляхом або вчинення зазначених способів в різних поєднаннях. Оскільки саме після другого приховування припущення особи, яка вчинила основне посягання, на подальше приховування можна вважати остаточно сформованим. [27, с. 41]

Систематичність такого приховування дає правопорушнику впевненість у подальшому сприянні пособника для вчинення злочинів у майбутньому, тому між їхніми діями виникає певний причинний зв'язок та єдність злочинного умислу. Також В. Лазаренко зазначає, що дії приховувача, спрямовані на заздалегідь не обіцяне приховування різних кримінальних правопорушень або їх діяльності до категорії систематичного приховування не відносяться. [27, с. 113]

Ця позиція потребує невеликого уточнення. Систематичність може бути прослідкована не тільки у діяннях, які кваліфікуються за однією статтею Кримінального кодексу. Доцільно очікувати сприяння приховувача у всіх злочинів з одним родовим об'єктом, наприклад у злочинах проти власності чи проти життя та здоров'я. Так, логічно було б вважати, що особа яка раніше приховувала майно здобуте шляхом грабежу чи розбою, приховає майно здобуте шляхом крадіжки або шахрайства. Водночас, якщо особа декілька приховувала злочин невеликої тяжкості, це не може свідчити про її мовчазну згоду на майбутнє приховання тяжкого чи особливо тяжкого злочину.

Слушною є думка В. Лазаренка, який вважає, що приховувач, який приєднався до вже розпочатої злочинної діяльності іншої особи та який діє відповідно до

спільного умислу на досягнення кримінально караного результату (продовження вчинення кримінального правопорушення), безумовно, має бути визнаний співучасником основного посягання. [27, с. 112] Водночас, хибним видається його твердження, що коли особа, вчинюючи продовжуване кримінальне правопорушення, використовує послуги приховувача, але останній не усвідомлює, що сприяє злочинцю у вчиненні одного з кримінально караних діянь, слід говорити про заздалегідь не обіцяне приховування.

Необхідно зазначити, що за умови відсутності прямого умислу на приховування кримінального правопорушення, незнання особи, що вона вчиняє протиправне діяння, склад злочину заздалегідь необіцяного приховування відсутній, оскільки він передбачає суб'єктивну сторону виключно у формі прямого умислу.

Сучасна судова практика свідчить про те, що суди правильно розмежовують співучасть та причетність до кримінального правопорушення. Наприклад, у вирокі Стрийського міськрайонного суду Львівської області у справі № 1323/4047/2012 суд вважає, що дії осіб, які допомогли винести труп потерпілого з будинку та понесли його до ставка, де розбивши лід, кинули у водойму, а згодом витягли та закопали труп охоплюються ч.2 ст.28, ч.1 ст.396 КК України, оскільки підсудні не давали співвиконавцям злочину - умисного вбивства попередньої обіцянки (тобто до вчинення злочину, або у будь-якому випадку до його закінчення) на таке приховування, а вчинили заздалегідь необіцяне приховування особливо тяжкого злочину - умисного вбивства, на прохання убивць з метою уникнення останніми кримінальної відповідальності за вчинений злочин та з метою перешкоджання органам дізнання та досудового слідства у своєчасному розкритті злочину, після вбивства потерпілого, приховали його труп. [50]

Як справедливо вказує Полтавський апеляційний суд в ухвалі від 06.09.2021 р. у справі № 641/6928/15 законодавець розрізняє приховування, обіцяне заздалегідь, тобто у час, коли виконавець готується до злочину або здійснює замах на нього, і приховування, яке заздалегідь обіцяне не було, тобто згода на дії, пов'язані із

приховуванням злочину і саме вчинення цих дій здійснюється вже після того, як виконавець вчинив злочин.

У першому випадку діяльність переховувача розглядається згідно з ч.5 ст.27 КК України як співучасть у злочині (пособництво), кримінальна відповідальність відповідно до ч.2 ст.29 КК України настає за ч.5 ст.27 КК України і тією статтею (частиною статті) Особливої частини КК України, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем. У другому випадку діяльність переховувача є причетністю до злочину, оскільки вона здійснюється вже після вчинення злочину виконавцем і не перебуває з цим фактом у причинному зв'язку. [51]

2.3. Шляхи реформування відповідальності за причетність до кримінального правопорушення за проектом нового КК

Чинне законодавство практично не висвітлює інститут причетності до злочину, згадка про деякі діяння, що складають інститут причетності міститься лише в Загальній частині Кримінального кодексу – ч. 5 ст. 27. Як вважає О. Смушак, ефективність профілактичної функції діючого кримінального законодавства в порівнянні з нормами, які містилися в КК України 1960 року, знизилась, підтвердженням цього є декриміналізація одного з видів причетності до злочину, недонесення про злочин. [52]

Такий стан законодавства потребує його глибокого реформування, що знаходиться в ширшому контексті створення нового Кримінального кодексу, проект якого буде використовуватися для написання цього розділу. [53]

Як слушно зазначає Л. Абакіна-Пілявська, при визначенні місця причетності до злочину у кримінальному праві, розробці конкретних норм, які закріплювали б поняття, види та особливості такої протиправної поведінки, необхідно керуватися ідеєю адекватної ефективної законодавчої урегульованості. Такий підхід, за своєю суттю відповідає тенденціям міжнародної та державної кримінально-правової політики, загальновизнаним принципам верховенства права, законності, гуманізму, соціальної справедливості тощо. [7, с. 29]

Надзвичайно важливим є проведення точної межі між причетністю та співучастю, причетністю та суміжними складами кримінальних правопорушень, а також причетності і незлочинної поведінки. Така межа має мати чітке і зрозуміле законодавче визначення і мати глибоке теоретичне обґрунтування.

Крім законодавчого визначення причетності до кримінального правопорушення також необхідно конкретні види причетних діянь, їх перелік, кримінально-правову характеристику. Також потрібно встановити коло суб'єктів, які не підлягають кримінальній відповідальності, аргументовано вирішити питання відповідальності за неповідомлення про злочин.

Розглянемо відповідні статті проекту Кримінального кодексу, що стосуються причетності до кримінального правопорушення.

Розділ 2.7. Загальної частини, який визначає співучасть, причетність та необережне спільне спричинення наслідку містить статтю 2.7.8., у якій визначає причетність як заздалегідь не обіцяне:

- 1) приховування вчиненого злочину, особи, яка його вчинила, знаряддя (засобу) його вчинення, сліду його вчинення чи предмету злочину;
- 2) набуття, збут, переміщення, зберігання такого предмету, або володіння чи користування ним;
- 3) потурання злочину, тобто неприпинення злочину особою, яка мала юридичний обов'язок та можливість припинити злочин.

Друга частина статті встановлює, що особа, причетна до злочину, підлягає кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених Особливою частиною цього Кодексу.

Визначення є доволі вдалим, однак в ньому не міститься згадок про неповідомлення про злочин, яке є важливою складовою інституту причетності, тому необхідно або визначити неповідомлення як вид причетності, або зазначити про відсутність кримінальної відповідальності за нього, як це передбачено чинним КК. Тому пропонується доповнити статтю п. 4 «неповідомлення про достовірно відоме підготовлюване, вчинюване або вчинене кримінальне правопорушення».

Причетності стосуються наступні статті Особливої частини кодексу: Стаття 8.2.8. Приховування злочину, Стаття 8.2.20. Невжиття заходів за заявою (повідомленням) про вчинення кримінального правопорушення, 6.3.21 Легалізація (відмивання) активів (доходів), одержаних злочинним шляхом, Стаття 7.1.8. Потурання діяльності злочинної організації, Стаття 10.5.4. Потурання командира (начальника) вчиненню підлеглим злочину, Стаття 10.5.7. Потурання командира (начальника) вчиненню підлеглим кримінального проступку. Також суміжною нормою серед злочинів проти правосуддя є стаття 8.2.4. Перешкоджання встановленню факту та обставин вчинення

кримінального правопорушення. Як можна помітити, перелік діянь причетності був змінений порівняно з чинним КК, також і деякі склади кримінальних правопорушень зазнали змін.

Розглянемо основну норму, яка встановлює відповідальність за приховування злочину. Відповідно до ст. 8.2.8 проєкту Кодексу, особа, яка заздалегідь не обіцяючи, переховувала іншу особу, крім свого члена сім'ї або близького родича, яка завідомо вчинила тяжкий чи особливо тяжкий злочин, або знаряддя, засіб чи слід вчинення такого злочину, – вчинила злочин 1 ступеня.

Конструкція статті є доволі вдалою, у ній відображена об'єктивна сторона вчинюваного діяння у вигляді переховування злочинця, знаряддя чи засобу вчинення злочину. Вирішення потребують певні проблемні питання, а саме, визначення ряду злочинів, за приховування яких настає кримінальна відповідальність, і, відповідно, доцільність вживання терміну «тяжкий чи особливо тяжкий злочин».

Тлумачення терміну «тяжкий чи особливо тяжкий злочин» та визначення тяжкості злочину відповідно до проєкту КК є надзвичайно ускладненим для пересічних громадян, оскільки для встановлення того, чи є злочин тяжким необхідно знати, що тяжкими та особливо тяжкими злочинами Кодекс визнає злочини 5-9 ступеня тяжкості, але при цьому існують ознаки, які можуть змінити ступінь тяжкості злочину(!). Тобто злочин середньої тяжкості за певних умов може стати тяжким, отже особі, яка вчиняє, для прикладу, заздалегідь не обіцяне приховування необхідно максимально точно кваліфікувати це діяння з усіма обтяжуючими обставинами, що звісно майже неможливо зробити достеменно не знаючи всіх обставин справи та не маючи спеціальної освіти. Особа може мати умисел на приховування злочину середньої тяжкості, що не карається, відповідно до проєкту Кодексу, а в реальності приховати тяжкий злочин, за що настане кримінальна відповідальність. Отже, необхідно змінити норму з метою відповідності її принципу правової визначеності.

Як зазначала О. Смушак, уводячи кримінальну відповідальність за приховування злочину, законодавець керується лише таким критерієм, як тяжкість вчиненого злочину не зважаючи, що не менш важливими критеріями є важливість об'єкта посягання (життя, здоров'я, свобода людини, фізичне і моральне здоров'я дітей); поширеність певних злочинів і актуальність боротьби з ними, а саме крадіжками, вимаганням, шахрайством, грабежами. [54, с. 112] Саме через це, в деяких європейських країнах встановлена посилена кримінальна відповідальність за приховування чи неповідомлення про злочини проти дітей, тероризм та осіб з обмеженою дієздатністю.

Можна запропонувати декілька варіантів змін:

- 1) Криміналізація приховування злочину будь-якої тяжкості. Такий підхід цілком відповідає європейським стандартам, має утверджувати в суспільстві думку щодо неприпустимості приховування правопорушень та невідворотності покарання за такі дії. Приховування злочину середньої тяжкості можна кваліфікувати як проступок.
- 2) Криміналізація приховування злочину, що завдав **тяжкої чи особливо тяжкої шкоди**. Перелік такої шкоди вже створений авторами проєкту і є не складним для розуміння та передбачає вичерпний перелік видів шкоди, однак тоді буде декриміналізована відповідальність за приховування злочинів з формальним складом.
- 3) Визначення вичерпного переліку злочинів за приховування яких передбачена кримінальна відповідальність. Саме таким чином була побудована норма кодексу УРСР 1961 р., який діяв в Україні до 2001 р. Ця норма була дещо переобтяженою і довгою, але давала чітке розуміння за приховування яких злочинів може настати відповідальність.

Іншим проблемним моментом проєкту є відсутність окремої норми спрямованої на криміналізацію придбання, отримання, зберігання та збуту майна, одержаного

кримінально протиправним шляхом. Відповідна норма з чинного КК (ст. 198) не має відповідника у проєкті нового Кодексу, однак як вже зазначалося, у більшості країн світу така поведінка вважається більш суспільно небезпечною, аніж просто приховування злочину. Тому, Розділ 6.1. «Кримінальні правопорушення проти власності на речі» має бути доповнений аналогом статті 198 КК. Пропонується викласти відповідну статтю в такій редакції:

Стаття 6.1.8. Придбання, отримання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом

Особа, яка з заздальгідь не обіцяючи придбала, отримала, збувала майно завідомо одержане кримінально протиправним шляхом, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Згідно з системою проєкту Кодексу, пропонується визнати такі дії злочином 1 ступеня, відповідно до тяжкості нанесеної шкоди.

Також, автори проєкту не перенесли до нового Кодексу статтю 256 чинного КК, яка передбачає відповідальність за сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності. Доцільність існування окремої норми подібного роду видається сумнівним, на що справедливо вказує М. Гнетнев. [55] Заздальгідь не обіцяне укриття злочинної діяльності учасників злочинної організації є різновидом такого виду причетності, як приховування злочину, тому не потребує окремої кримінально правової норми, але є діянням з вищим рівнем суспільної небезпеки, ніж приховування інших видів злочинів, тому доцільно встановити за таке діяння тяжчу відповідальність.

З огляду на це, варто було б доповнити перелік ознак, що підвищують тяжкість злочину на два ступені наступною ознакою:

Передбаченого статтею 8.2.8., щодо злочину вчиненого злочинною організацією.

Інші досліджувані норми видаються такими, що не потребують змін чи доопрацювання.

Висновки до розділу 2

Інституційними ознаками причетності до кримінального правопорушення є:

- 1) обов'язкова пов'язаність з попереднім (предикатним/головним) правопорушенням (без ознак співучасті)
- 2) дії причетних осіб не можуть бути спрямовані на досягнення злочинного результату основного злочину
- 3) самостійність кримінальної відповідальності причетної особи
- 4) об'єкт посягання – розкриття злочину правоохоронцями, встановлення винної особи та притягнення її до кримінальної відповідальності

Суспільна небезпечність правопорушень причетності залежить лише від конкретних дій причетної особи, які можуть становити різний ступінь суспільної небезпеки. Діяння причетності до кримінального правопорушення мають формальний склад. Суб'єкт діянь причетності є загальним, але цілий ряд осіб не можуть вважатися причетними до кримінального правопорушення (співучасник, постраждалий від основного злочину).

Критеріями відмежування співучасті у кримінальному правопорушенні від причетності до кримінального правопорушення є:

- 1) Причетна особа не бере участі у вчиненні основного кримінального правопорушення та не має спільного злочинного умислу з виконавцем на відміну від співучасника;
- 2) За причетності відсутня обіцянка на вчинення дій спрямованих на приховування, за співучасті така обіцянка наявна;
- 3) Співучасть у кримінальному правопорушенні можлива як під час його вчинення так і після, причетність лише після моменту його юридичного закінчення.

Чинне кримінальне законодавство, що встановлює відповідальність за причетність до кримінальне правопорушення є недосконалим і потребує значних змін. У контексті реформування кримінального законодавства та створення проєкту нового Кримінального кодексу, пропонується внести до нього наступні зміни:

- 1) Доповнити статтю 2.7.8. п. 4 «неповідомлення про достовірно відоме підготовлюване, вчинюване або вчинене кримінальне правопорушення».
- 2) Внести зміни в статтю 8.2.8 для відповідності її принципу правової визначеності та уникнення вживання терміну «тяжкий чи особливо тяжкий злочин»

- 3) Доповнити розділ 6.1 статтею наступного змісту:

Стаття 6.1.8. Придбання, отримання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом

Особа, яка з заздалегідь не обіцяючи придбала, отримала, збувала майно завідомо одержане кримінально протиправним шляхом, –
вчинила злочин 1 ступеня.

- 4) Доповнити перелік ознак, що підвищують тяжкість злочин на два ступені щодо статті 8.2.8. наступною:

Передбаченого статтею 8.2.8., щодо злочину вчиненого злочинною організацією

РОЗДІЛ 3 КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ ПРИЧЕТНОСТІ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

3.1. Заздалегідь не обіцяне приховування злочину

Заздалегідь не обіцяне приховування злочину є одним з найпоширеніших видів причетності до злочину, який характеризується високим рівнем суспільної небезпеки.

Л. М. Пілявська вважає, що під заздалегідь не обіцяним приховуванням злочину, злочинця чи наслідків злочину слід розуміти «дії особи, яка не має відношення до злочинної діяльності певної особи, але надає певну допомогу в приховуванні факту скоєння, самого злочинця, знарядь злочину чи здобутого майна». [56, с. 602]

На думку О.М. Смушак, «приховування – це заздалегідь не обіцяна умисна дія осіб, які не брали участі у вчиненні основного кримінального правопорушення в якості співучасників (а саме, не допомагали і заздалегідь не обіцяли надавати будь-яку допомогу виконавцю чи іншим співучасникам), та яка перешкоджає застосуванню засобів кримінально-правового впливу за вчинення основного діяння при відсутності ознак співучасті в ньому». [54, с. 116]

В. В. Лазаренко визначає приховування як «заздалегідь не обіцяну умисну діяльність причетної особи, яка вчиняється після закінчення основного (попереднього) кримінального правопорушення та спрямована на переховування особи правопорушника, знарядь і засобів вчинення кримінального правопорушення, слідів кримінального правопорушення або предметів, здобутих внаслідок вчинення кримінального правопорушення, у вчиненні якого особа, яка приховує кримінальне правопорушення, ніякої участі не брала». [27, с. 50]

Суди ж тлумачать приховування злочину як «умисну діяльність, виражену в активних діях, спрямованих на те, щоб факт злочину або особа, яка його вчинила, не стали відомі правоохоронним органам» [57], а також як «активну умисну діяльність, спрямовану на те, щоб утаїти від правоохоронних органів та суду факт вчинення

тяжкого чи особливо тяжкого злочину, знаряддя та засоби їх вчинення, сліди чи предмети, здобуті злочинним шляхом, або їх місцезнаходження, відомості щодо суб'єкта (суб'єктів) злочинного діяння, а також не допустити виявлення слідів злочину». [58]

Отже, підсумовуючи можна виділити обов'язкові ознаки приховування:

- 1) відсутність ознак співучасті
- 2) вчинення активних дій для приховування злочину іншої особи
- 3) надання допомоги у формі приховування правопорушника, слідів кримінального правопорушення, знарядь або засобів вчинення кримінального правопорушення

Ст. 396 КК, що передбачає кримінальну відповідальність за приховування злочину розміщена у розділі XVIII Особливої частини кодексу під назвою «Кримінальні правопорушення проти правосуддя». З цього можна зробити висновок, що на думку законодавця цей злочин завдає шкоди суспільним відносинам у сфері правосуддя, тобто перешкоджає розслідуванню і розкриттю злочинів, притягненню винних до відповідальності. Щодо визначення безпосереднього об'єкту приховування триває наукова дискусія.

Довгий час серед науковців панувала думка, що приховування злочину є поліоб'єктним злочином, тобто таким, що одночасно посягає на декілька різних об'єктів, а саме на об'єкт злочину, вже вчиненого злочинцем, та об'єкт заздалегідь не обіцяного приховування цього злочину. Такої позиції притримувалися радянські вчені Г. Б. Віттенберг, П. М. Панченко [59, с. 50]. Як вже зазначалося, така позиція видається хибною, оскільки для цього потрібно припустити, що приховування може з розривом у часі посягати на різні об'єкти, що є можливим наприклад для пособництва у формі заздалегідь обіцяного приховування, але не для досліджуваного нами злочину.

Для визначення безпосереднього об'єкта злочину необхідно провести ґрунтовний аналіз складу досліджуваного правопорушення. На думку Л. Абакіної-Пілявської, приховування злочину перешкоджає нормальному функціонуванню органів досудового слідства, розкриттю злочину та злочинця, суттєво ускладнює роботу відповідних правоохоронних органів, заважає викриттю особи злочинця та, як наслідок, призначенню справедливого покарання. [56, с. 600] О. Ізотов визначає безпосередній об'єкт цього злочину як нормальну діяльність правоохоронних і судових органів. [60, с. 92] Вживання терміну «нормальна діяльність» очевидно є невдалим, оскільки потребує окремого визначення та носить оціночний характер. А. В. Савченко [61, с. 151] разом з авторами посібника «Злочини проти правосуддя» [62, с. 87] безпосереднім об'єктом називають відносини своєчасного розкриття та недопущення злочину.

Загалом, ці визначення мають раціональне зерно, однак найбільш обґрунтованою видається позиція Т. Гуд, яка стверджує, що об'єктом злочину виступають суспільні відносини, які забезпечують реалізацію органами досудового розслідування своїх повноважень у сфері всебічного, швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінального провадження.[63] Це визначення ґрунтується на положеннях Законів України «Про оперативно-розшукову діяльність» та «Про Національну поліцію» та найкраще характеризує об'єкт злочину.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 1 ст. 396 КК, полягає лише в активній поведінці – фізичних діях, спрямованих на приховування злочину. Судова практика також підтверджує, що злочин, передбачений ст. 396 КК, передбачає суб'єктивну сторону виключно у формі активних фізичних дій. [64]

За неповідомлення про злочин, поради щодо його приховування кримінальна відповідальність за чинним КК відсутня.

Форми такого приховування наведені у ч. 6 ст. 27 КК і виявляються в переховуванні злочинця, знищенні чи приховуванні знарядь та засобів вчинення злочину, слідів злочину, предметів, здобутих злочинним шляхом. При цьому, досліджуваний злочин має формальний склад, тому те, наскільки ефективними були ці дії і чи завдали вони реальної шкоди охоронюваним відносинам значення не має.

Водночас, відповідальність за приховування має наставати виключно у випадках, коли особа вчинила суттєві дії спрямовані саме на приховування злочинця або злочину. Саме по собі надання їжі, незначної медичної допомоги, дозволу одноразово переночувати у помешканні та інші дії, які об'єктивно не можуть створити значних перешкод для виявлення злочинця чи розкриття злочину необхідно визнавати малозначними.

Зараз трапляються випадки коли під час досудового розслідування такі дії доволі часто помилково кваліфікують за ст. 396 КК, хоча вони не охоплюються її складом, на що доцільно вказується судом. [65]

Суб'єктивна сторона заздальгідь не обіцяного приховування злочину характеризується лише прямим умислом, особа має усвідомлювати, що приховує саме злочин, злочинця, сліди злочину, предмети здобуті кримінально протиправним шляхом. Дискусії викликає те, чи має значення уявна тяжкість приховуваного злочину для відповідальності за ч. 1 ст. 396 КК.

Автори науково-практичного коментаря до чинного КК зазначають, що «особа не обов'язково повинна знати, що приховує саме тяжке чи особливо тяжке кримінальне правопорушення – вона повинна усвідомлювати фактичні обставини вчиненого діяння, яке за законом визнається тяжким або особливо тяжким кримінальним правопорушенням». [66, с. 1011] Такої ж думки притримується і В. В. Лазаренко, який вважає, що «зайвим є вимагати від особи юридично правильної кваліфікації вчиненого іншою особою основного кримінального правопорушення,

така помилка має визнаватися юридичною та не впливати на кваліфікацію вчиненого». [27, с. 103]

Тому, помилковою видається теза Т. Гуд, яка вважає, що дії приховувача повинні кваліфікуватися за спрямованістю його умислу, наприклад якщо особа уявляє, що приховує крадіжку, а насправді злочинець вчинив тяжкий чи особливо тяжкий злочин (грабіж, розбій), то вона не має підлягати відповідальності. [67, с. 248] Не можна погодитися з такою думкою, оскільки особа, яка вже обізнана про те, що приховує злочинця, сліди злочину чи предмети набуті злочинним шляхом, має розуміти протиправність свого умислу та своїх дій, відповідно вона має підлягати кримінальній відповідальності. Крім того, це було б легким та зручним способом для уникнення кримінальної відповідальності, особливо щодо приховування злочинів проти власності, оскільки особи, яким інкримінується вчинення такого правопорушення, могли б заявляти, що уявляли, що приховують злочин невеликої тяжкості.

Водночас, потрібно погодитися з Т. Гуд, що несправедливим є притягнення відповідальності за ст. 396 КК таксиста, який на загальних підставах здійснював перевезення злочинців і злочинно набутого майна, але не знав про вчинення ними злочину, що необхідною умовою притягнення особи до кримінальної відповідальності. [67, с. 249] Обов'язковою умовою суб'єктивної сторони цього злочину є усвідомлення особою того, що вона приховує злочин, до чи під час свого діяння з приховування. Якщо ж особа усвідомила, що вчиняла приховування злочину вже через певний час після цього діяння, то вона не підлягає відповідальності, оскільки на момент вчинення був відсутній обов'язковий прямий умисел.

Суб'єктом злочину може бути будь-яка осудна особа, що досягла 16-річного віку. Суб'єктом злочину не може бути особа що вчинила злочин, потерпіла від злочину особа, оскільки, незважаючи на те, що в її діях можуть виявлятися ознаки приховування (знищення, приховування слідів злочину, його знарядь), вона не

підлягає кримінальній відповідальності незалежно від мотивів вчиненого. Також, не підлягають кримінальній відповідальності за заздальгідь не обіцяне приховування злочину члени сім'ї чи близькі родичі особи, яка вчинила злочин, коло яких визначається законом.

3.2. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна одержаного кримінально протиправним шляхом

Придбання та збут майна здобутого кримінально протиправним шляхом становить велику небезпеку, оскільки спонукає правопорушника до вчинення нових злочинів, підсилюючи впевненість у тому, що він легко і з вигодою для себе зможе позбутися плодів злочинної діяльності. Саме тому, в кримінальному законодавстві багатьох країн цей злочин визначається тяжчим ніж заздалегідь не обіцяне приховування злочину.

Суспільна небезпека досліджуваного кримінального правопорушення полягає в порушенні порядку придбання та відчуження майна, внаслідок чого до товарного обігу надходить і легалізується майно, здобуте злочинним шляхом [68, с. 539].

Кримінальний кодекс визначає злочин, передбачений ст. 198 КК України, злочином проти відносин власності, законодавець визначає його основним та безпосереднім об'єктом відносини власності при виникненні, зміні та припиненні права власності на майно.

Водночас, предметом цього злочину не можуть виступати речі вилучені з цивільного обороту (зброя, вибухівка, радіоактивні, отруйні речовини, наркотичні засоби і т.п.). Якщо особа придбаває чи збуває такі речі, її дії мають кваліфікуватися за спеціальною статтею КК, яка матиме вищу силу, і відповідальність за ст. 198 КК у такому разі не настане.

Об'єктивна сторона злочину характеризується вчиненням принаймні одного з діянь, які передбачені диспозицією статті, а саме:

- а) придбання майна, завідомо здобутого злочинним шляхом;
- б) збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом;
- в) зберігання майна, завідомо здобутого злочинним шляхом.

Всі ці дії винної особи можуть вчинятися після вчинення злочину. Як і всі діяння причетності, такі дії не перебувають у причинному зв'язку зі злочином, внаслідок якого було здобуто майно, не сприяють йому та не обумовлюють його.

Збут майна, завідомо отриманого злочинним шляхом, означає дії, спрямовані на передачу майна третій особі, у результаті здійснення яких дана особа може розпоряджатися цим майном на свій розсуд. Збут такого майна може здійснюватися у різних формах, а за своєю юридичною природою усі форми злочинного збуту майна є рівнозначними і законодавець не вказує конкретну форму збуту [69, с. 49].

Законодавець звертає увагу на те, що таке придбання, отримання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом, можливе лише за відсутності ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. За наявності таких ознак, відповідальність має наступати за іншою нормою – ст. 209 КК України.

Суб'єктом придбання, отримання чи збуту майна, здобутого кримінально протиправним шляхом, є фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку.

Діяння передбачене ст. 198 КК характеризується формою вини у вигляді прямого умислу, тобто особа, яка вчиняє придбання, отримання чи збут майна, одержаного майна:

повною мірою усвідомлює той факт, що майно протиправно вилучене у його законного власника;

керує своїми протиправними діями;

вчиняє діяння, визначене як один із можливих варіантів реалізації об'єктивної сторони кримінального правопорушення, тобто придбання, отримання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом.

Після ґрунтовного аналізу статей 198 КК та 396 КК можна зробити висновок, що пасивне зберігання викраденого майна по своїм об'єктивним та суб'єктивним характеристикам не має підпадати під кваліфікацію ст. 198 КК України, а має бути кваліфіковане як приховування злочину, злочинця чи наслідків злочину. Крім того, зберігання у будь-якому разі можливе лише після його отримання, що вже є кримінально караним діянням відповідно до ст. 198 КК. Тому, доцільно виключити з ст. 198 КК складову «зберігання».

Співвідношення статей 198 та 396 КК є дискусійним у науковому середовищі та має безпосереднє значення для правильної кримінально правової кваліфікації діянь осіб, за наявності наявні ознак обох кримінальних правопорушень одночасно. Тобто, чи можлива ідеальна сукупність ст. 396 та ст. 198 КК, чи одна з них є більш спеціальною нормою відносно іншої?

Варто зазначити, що склади кримінальних правопорушень передбачених ст. 198 та ст. 396 КК мають значні відмінності, такі як об'єкт, предмет, суб'єкт (зокрема, відповідно до ст. 198 КК України кримінальній відповідальності підлягають всі осудні особи, включно з родичами).

Слушною є думка В. Лазаренка, що «збут не може бути способом заздалегідь не обіцяного приховування, так як при збуті майно фактично виходить зі «злочинної тіні», і стає предметом володіння невизначеного кола осіб, а в цьому випадку ймовірність виявлення майна, одержаного кримінально караним шляхом збільшується, у той час як при приховуванні мета дій – не допустити виявлення таких предметів, чим перешкодити діяльності компетентних державних органів з розкриття кримінального правопорушення і притягнення винних до кримінальної відповідальності». [27, с. 119]

М. Й. Коржанський вважає, що «якщо винний має на меті укрити виконавця головного кримінального правопорушення, надати йому сприяння в тому, щоб уникнути відповідальності за вчинене діяння, то отримання при цьому вигоди від реалізації майна не може впливати на кваліфікацію діяння» [70, с.77].

Т. Гуд зазначає, що у випадках, якщо особа разом із набуттям зазначених предметів вчиняє ще й дії щодо їх маскуванню, переміщення у сховище тощо, вчинене потрібно кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених статтями 198 та 396 КК. [71] Тобто для кваліфікації дій особи за обома зазначеними статтями, необхідно, щоб особа не лише придбала і обернула на свою користь майно, здобуте внаслідок вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а і вчинила активні дії для його приховування, які відповідають об'єктивній стороні діяння передбаченого ст. 396 КК.

Відсутність чіткої межі між складами цих статей, а також зрозумілих правил кваліфікації спричиняє ситуації, коли суди помилково кваліфікують дії осіб як ідеальну сукупність двох кримінальних правопорушень передбачених статтями 198 та 396 КК, хоча для цього відсутні належні підстави, або не кваліфікують за обома статтями, хоча особа вчинила обидва діяння.

Наприклад, Володимирецький районний суд у справі № 1-16/10 помилково кваліфікував за ч. 1 ст. 396 та ст. 198 КК дії особи, яка на прохання крадія не повідомляти про крадіжку з проникненням погодилася поділити викрадене майно і отримала викрадені кошти в розмірі 900 грн. При цьому жодних аргументів на користь такої подвійної кваліфікації суд не навів. [72] Дії такої особи не можуть бути кваліфіковані за ч. 1 ст. 396 КК, оскільки вона не вчиняла активних дій спрямованих на приховування, а вчинене нею діяння цілком охоплюється складом ст. 198 КК.

У вироку Кам'янка-Бузького суду у справі № 1311/457/12 викликає питання кваліфікація за ч. 1 ст. 396 та ст. 198 КК придбання шпорових катків вагою 552 кг., які завідомо для особи були викрадені з території підприємства. [73] У справі не наведено жодних доказів того, що особа вчиняла які-небудь дії з приховування такого викраденого мета. Очевидним видається лише придбання їх з корисливою метою, для подальшого розпорядження ними на власний розсуд. Тому такі дії варто, за умови відсутності доказів щодо приховування викраденого майна, варто кваліфікувати лише за ст. 198 КК.

3.3. Заздалегідь не обіцяне потурання кримінальному правопорушенню

Як зазначає О. Лемешко, у теорії кримінального права розрізняють потурання у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні, потуранням визнається бездіяльність будь-якої особи, яка не припиняє правопорушення, створює умови для його вчинення. Потурання у вузькому розумінні означає тільки бездіяльність спеціально зобов'язаної особи, яка полягає у невиконанні обов'язку щодо припинення кримінального правопорушення. Кримінально караним є потурання у вузькому розумінні, яке і буде досліджуватися надалі. [74, с. 8]

Л. Абакіна-Пілявська визначає потурання злочину як заздалегідь не обіцяне умисне або необережне заздалегідь не обіцяне не перешкоджання достовірно відомому злочинові, що готується або вчиняється у випадках, коли потурач повинен був і міг йому перешкодити. [7, с. 151]

Як вказує Н.А. Мирошниченко, потурання полягає у тому, що особа, яка зобов'язана була і мала можливість перешкодити цьому злочинові, не перешкодила і його було вчинено. Наприклад, працівник міліції, знаючи про злочин, що готується, не перешкоджає його вчиненню, хоча міг та був зобов'язаний це зробити, внаслідок чого злочин вчиняється [75, с. 353].

Як зазначає А. Бантишев, службове потурання вчиненню кримінального правопорушення є, з одного боку, службовим злочином, а з іншого – різновидом причетності до кримінального правопорушення. Виокремлення потурання злочину як одного із видів спеціального службового злочину відображає існуючу тенденцію встановлення кримінальної відповідальності за протиправні діяння представників правоохоронних органів і є логічним продовженням такої тенденції [76, с. 20-22].

Суб'єктом службового потурання кримінальному правопорушенню може бути широке коло службових осіб, які мають юридично визначений обов'язок перешкоджати вчиненню злочинів. Потурання злочину співвідноситься зі зловживанням владою або службовим становищем як частина цілого, видовий прояв більш загального, родового злочину. Однак, службове зловживання не охоплює усіх

можливих видів потурання злочину, крім того, не охоплює й усіх видів службового потурання, а тому вимагає самостійного нормативного закріплення у КК України [77, с. 71].

Чинний Кримінальний кодекс України не містить окремих норм, які передбачали відповідальність за потурання кримінальному правопорушенню, однак в Особливій частині КК України міститься низка кримінально-правових норм, які містять ознаки, властиві потуранню, наприклад: порушення обов'язків щодо охорони майна (ст. 197 КК України), зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України), службова недбалість (ст. 367 КК України), прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України), бездіяльність військової влади (ст. 426 КК України).

Відповідно до ст. 364 КК України склад зловживання владою або службовим становищем має місце тоді, коли використання влади або службового становища здійснюється усупереч інтересам служби.

Службова особа при вчиненні потурання кримінальному правопорушенню умисно не перешкоджає його вчиненню, таким чином зловживаючи правом. Відтак, потурання злочинів можливе лише у вигляді бездіяльності.

Отже, потурання кримінальному правопорушенню – це невиконання покладеного обов'язку щодо попередження, запобігання чи припинення злочину або незастосування необхідних засобів, невжиття належних заходів для відвернення злочину, його виконання та доведення злочинного замислу до кінця тією особою, яка могла вчинити таким чином, але не вчинила.

Відмінність між неповідомленням про злочин, яке є декриміналізованим, і потуранням кримінальному правопорушенню (криміналізованим) полягає у суб'єкті, який при потуранні є спеціальним – визначене коло службових осіб. Кримінальна відповідальність для потурача настає лише у випадку, коли він був зобов'язаний і міг перешкодити достовірно відомому злочину або готуванню до нього.

3.4. Неповідомлення про злочин

У теорії кримінального права під неповідомленням про злочин розуміють бездіяльність особи, що полягає в ненаданні компетентним органам влади інформації про злочин – той, що готується чи вже вчинений іншою особою.

Пропозиції щодо криміналізації неповідомлення про тяжкі та особливо тяжкі злочини звучать в українському правничому дискурсі з 2001 року, коли, після прийняття нового кримінального кодексу, неповідомлення про злочин було декриміналізовано. Так відбулося через те, що вчасно не була проведена наукова дискусія щодо доцільності декриміналізації неповідомлення про злочин, і рішення було прийняте лише на законодавчому рівні. [78, с. 91]

Багато українських правників звертають увагу на низький рівень правової свідомості нашого населення, що є однією з причин, чому українські правоохоронні органи не можуть ефективно боротися зі злочинністю, а головне, попереджувати вчинення нових злочинів. Водночас відсутність відповідальності за неповідомлення про злочин підсилює упевненість злочинця в тому, що його діяння не стануть відомими органам влади. [79, с. 132] При цьому норма, яка б встановлювала відповідальність за неповідомлення про злочин могла б бути тим стимулюючим фактором, що спонукав би громадян сприяти органам правопорядку і посилено допомагати їм у розкритті та попередженні злочинів.

Чинне кримінальне законодавство встановлює обов'язок повідомляти дані про злочин у визначених ним випадках. Так, статтею 385 КК України передбачена відповідальність за відмову давати показання, що частково охоплює неповідомлення про злочин. Твердження А. Беніцького, про те що законодавець вважає «доносительство аморальним учинком» [79, с. 127], на мою думку є помилковим, адже в чинному кримінальному кодексі наявні заохочувальні норми, які стимулюють повідомляти про злочин, щоб уникнути покарання (ч. 2 ст. 31 КК України).

У переважній більшості розвинених країн світу встановлена доволі серйозна кримінальна відповідальність за неповідомлення про тяжкі та особливо тяжкі злочини у вигляді грошових стягнень чи кількарічного тюремного ув'язнення. У деяких країнах особливо регламентована відповідальність за неповідомлення про певні види злочинів з особливо високим рівнем суспільної небезпеки: тероризм, державну зраду, злочини проти неповнолітніх та осіб, які нездатні захистити себе. Це не дивно, оскільки повідомлення про злочин є інколи єдиною можливим шляхом виявлення латентної злочинності, зокрема злочинів проти дітей, інших вразливих осіб. Також, вчасне повідомлення про особливо тяжкі злочини може попередити їх, запобігши значним суспільно небезпечним наслідкам.

Доволі сильно різняться коло осіб, які звільнені від відповідальності за неповідомлення про вчинення злочину – від найближчих родичів та членів сім'ї, до родичів другого та навіть третього ступеня споріднення, членів їх подружжя; священників, адвокатів, лікарів, які дізнались про вчинення злочину від своїх клієнтів, виконуючи професійні обов'язки.

Об'єктом правопорушення є діяльність органів досудового розслідування з своєчасного виявлення, запобігання та розкриття злочинів. Об'єктивна сторона правопорушення виявляється виключно у формі тривалої бездіяльності, а саме у неповідомленні в органи кримінальної юстиції про достовірно відомий вчинений, або такий, що готується, тяжкий чи особливо тяжкий злочин, про особу, яка його вчинила, місцезнаходження такої особи, а також щодо предметів, добутих злочинним шляхом, знарядь і засобів вчинення злочину. Для настання відповідальності, особа має володіти певним обсягом достовірної інформації про злочин, а саме різні обставини які стосуються його вчинення і мають значення для його розкриття і притягнення винних до відповідальності: дані про особу злочинця, про місце, час та обставини його вчинення, про наслідки та місце переховування осіб, речей тощо.

Суб'єктом є осудна фізична особа старше 16 років. Суб'єктом не може бути особа, яка вчинила первинний злочин, всі співучасники, особи винні у заздалегідь необіцяному приховуванні тяжкого або особливо тяжкого злочину, потерпілі від основного злочину особи, та інші яких закон звільняє від відповідальності.

Суб'єктивна сторона характеризується як прямим умислом, так необережністю, але особа повинна чітко розуміти фактичні обставини вчиненого діяння, незважаючи на те, чи розуміла вона, що воно є тяжким або особливо тяжким злочином чи ні.

При правозастосуванні постають проблеми розмежування неповідомлення про злочин (яке наразі декриміналізовано), потуранням та заздалегідь не обіцяним приховуванням.

Заздалегідь не обіцяне приховування від неповідомлення відрізняє характеристика об'єктивної сторони - приховування можливе лише у вигляді активних дій, а недонесення – злочинної бездіяльності. Приховування може бути вчинене лише після моменту юридичного вчинення злочину, а неповідомлення на будь-якому етапі його вчинення. У судовій практиці можна знайти помилкові рішення, які спричинені неправильним розумінням об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення.

Так, у вирокі Першотравневого районного суд м. Чернівці у справі №1-46/2011 зазначається, що ОСОБА_5 достовірно знаючи час, місце спосіб та предмет злочину вчиненого ОСОБА_17, до 09.08.2010 року приховував всі обставини вчинення тяжкого злочину та жодної інформації до правоохоронних органів не надав і ніяких активних дій щодо розкриття вказаного злочину, не вчиняв.

Таким чином, своїми діями, направленими на приховування злочину, підсудний ОСОБА_5, вчинив злочин, передбачений ст. 396 ч.1 КК України, - заздалегідь не обіцяне приховування злочину. [80]

Очевидно, суд припустився помилки, кваліфікувавши неповідомлення про злочин, як його приховування. Для уникнення таких ситуацій необхідно внести зміни

до ст. 396 «Приховування злочину», які б повно і точно викладали його об'єктивну сторону як перелік умисних активних дій спрямованих на приховування злочину.

Як слушно вказує Заводський суд м. Запоріжжя у справі № 208/8108/15-к, на відміну від приховування, недонесення - це діяльність пасивна, тобто чиста бездіяльність. Незалежно від того, було чи не було воно заздалегідь обіцяно, чинним КК України воно злочином не визнається. Таким чином, при існуючій нормі законодавства визначеної як активна діяльність по переховуванню злочину (ч.1 ст. 396 КК України), ОСОБА_7 пред`явлено обвинувачення за не існуючим складом злочину, у вигляді бездіяльності у вигляді недонесення про вчинення тяжких злочинів правоохоронним органам. [64]

Потурання від неповідомлення відрізняє спеціальний суб'єкт вчинення злочину. У неповідомлення суб'єкт загальний, у потурання – спеціальний, обмежений лише службовими особами, які зобов'язані перешкоджати вчиненню злочинів.

Отже, неповідомлення про тяжкі та особливо тяжкі злочини є суспільно небезпечним діянням, але не досягає інтенсивності характерної для злочину. Найкращим варіантом було б визнання такого діяння проступком, що буде мати певний вплив на осіб, які б вчиняють такі діяння. Покарання у такому випадку відповідатиме принципу пропорційності та гуманізму кримінального законодавства. Водночас, законодавець однозначно висловився щодо декриміналізації такого діяння, і очікувати повторної криміналізації неповідомлення про злочин не доводиться.

Висновки до розділу 3

Обов'язковими ознаками об'єктивної сторони злочину передбаченого ст. 396 КК є:

- 1) відсутність ознак співучасті
- 2) вчинення активних дій для приховування злочину іншої особи
- 3) надання допомоги у формі приховування правопорушника, слідів кримінального правопорушення, знарядь або засобів вчинення кримінального правопорушення.

Суб'єкт злочину загальний, відповідальності не підлягають близькі родичі та члени сім'ї. Суб'єктивна сторона можлива лише у вигляді прямого умислу на приховування злочину. Уявна тяжкість приховуваного злочину при цьому не має значення.

Об'єктивна сторона злочину передбаченого ст. 198 КК характеризується вчиненням принаймні одного з діянь, які передбачені диспозицією статті, а саме:

- а) придбання майна, завідомо здобутого злочинним шляхом;
- б) збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом;
- в) зберігання майна, завідомо здобутого злочинним шляхом.

Об'єктом виступають відносини власності на речі. Суб'єкт злочину загальний. Суб'єктивна сторона можлива лише у формі прямого умислу. Доцільно виключити з ст. 198 КК складову «зберігання», оскільки її існування створює колізію з ст. 396 КК.

Потурання злочину це заздалегідь не обіцяне неперешкоджання достовірно відомому злочині, що готується або вчиняється особою що мала юридичний обов'язок і здатність перешкодити вчиненню такого злочину. Статті КК, що містять ознаки потурання злочину: ст. 197, 364, 367, 368, 426 КК.

Неповідомлення про злочин полягає у ненаданні до компетентних правоохоронних органів особою інформації про достовірно відомий злочин на будь-якій стадії його вчинення. Міжнародний досвід свідчить про широку

поширеність встановлення кримінальної відповідальності за таке діяння, однак український законодавець цілком однозначно висловився на користь його декриміналізації, тому очікувати його повторної криміналізації не доводиться.

Висновки

Отже, причетність до кримінального правопорушення це протиправне діяння без ознак співучасті, яке пов'язане з іншим (основним) правопорушенням, вчинене особою, якій достовірно відомі факт та обставини вчинення чи готування такого правопорушення, але яка не сприяла і не обумовлювала його вчинення.

Інститут причетності зародився як частина інституту співучасті, пройшов тривалу еволюцію, та у середині 19 століття був законодавчо закріплений у кримінальних кодексах держав, які на той час володіли українськими землями.

До початку 20 століття найтяжчому покаранню підлягали особи, які були причетні до злочинів проти державної влади та правлячої верхівки, зокрема імператора та його родини, так як за цими діяннями визнавали найвищий рівень суспільної небезпеки. Ще з часів середньовіччя, діянням, що мало значну суспільну небезпеку, вважалося придбання та збут викраденого майна, особливо майна здобутого шляхом розбою. Вже з 18-19 століття починає домінувати уявлення, що близькі родичі злочинця не мають нести відповідальності за приховування чи неповідомлення про його злочини.

Ситуація докорінно змінилася з приходом до влади в Україні більшовиків, які запровадили репресивну відповідальність за приховування злочину та недонесення. Певний період радянською юридичною наукою навіть заперечувалося існування інституту причетності, діяння якої відносили до інституту співучасті. Тенденція повернення законодавства до загальноприйнятих основ кримінального права почалася лише під час реформи всесоюзного кримінального законодавства у 1961 р. Розвиток відповідних норм отримав своє продовження після прийняття чинного Кримінального кодексу, за яким було значно гуманізована відповідальність за діяння причетності та декриміналізовано неповідомлення про злочин.

Дослідження міжнародних договорів, що регулюють причетність до кримінального правопорушення дозволило встановити, що вони спрямовані на

криміналізацію окремих видів причетності до найбільш небезпечних злочинів, як то транснаціональна злочинність, відмивання коштів, торгівля людьми і т.д. Ці договори ратифіковані Україною, тому є обов'язковими до виконання, відповідно до норм Конституції України. Відповідне кримінальне законодавство має бути приведено у відповідність до їх норм. Зокрема необхідні зміни у частині встановлення кримінальної відповідальності приховування злочину; придбання та збуту майна, одержаного злочинним шляхом; потурання злочинів та неповідомлення про таке діяння.

Після дослідження кримінального законодавства іноземних країн було встановлено, що повсюди запроваджена кримінальна відповідальність за причетність до кримінального правопорушення у вигляді приховування злочину, криміналізація неповідомлення про злочин теж притаманна більшості досліджуваних країн. Діяння, пов'язані з придбанням та збутом майна здобутого кримінально протиправним шляхом загалом визнаються більш суспільно небезпечними, ніж приховування злочину. Кримінальна відповідальність за таке діяння часто передбачена окремою нормою кримінального кодексу.

У розвинених європейських країнах відповідальність за причетність до злочину є жорсткішою ніж в Україні, при цьому за неповідомлення про тяжкі та особливо тяжкі злочини теж передбачене покарання. Найбільш досконалими видаються норми Кримінального кодексу Німеччини, які можна було б запозичити для реформування відповідних норм кримінального законодавства України, як щодо кола суб'єктів які не підлягають відповідальності, так і щодо загальної конструкції правових норм.

Інститут причетності характеризується наступними ознаками:

- 1) обов'язкова пов'язаність з попереднім (предикатним/головним) правопорушенням, при цьому такий зв'язок повинен не мати ознак співучасті;

- 2) дії причетних осіб не можуть бути спрямовані на досягнення злочинного результату основного злочину;
- 3) є самостійність кримінальної відповідальності причетної особи;
- 4) основний об'єкт посягання – розкриття злочину правоохоронцями, встановлення винної особи та притягнення її до кримінальної відповідальності

Під час ґрунтовного аналізу було встановлено, що діяння причетності не можуть посягати на об'єкт основного злочину, оскільки вони є цілком самостійними діяннями, що характеризуються власним складом кримінального правопорушення, а також не мають спільної мети з основним правопорушенням і не спрямовані на досягнення спільного злочинного результату. Небезпечні наслідки злочину, до якого причетна особа, не перебувають у причинному зв'язку з поведінкою причетної особи, нею не породжуються, не викликаються, тобто діяння причетних до кримінального правопорушення осіб не можуть заподіювати шкоду об'єкту попереднього діяння. Тому, суспільна небезпечність діянь причетності залежить лише від конкретних дій причетної особи, які можуть становити різний ступінь такої небезпеки.

Діяння причетності до кримінального правопорушення мають формальний склад. Дії причетної особи визнаються протиправними, якщо вони створюють реальну можливість для перешкоджання діяльності правоохоронних органів, розкриттю злочину, виявленню винної особи. При цьому настання кримінально протиправних наслідків (реальне перешкоджання діяльності правоохоронців) не є обов'язковим.

Причетність до кримінального правопорушення можлива після юридичного закінчення кримінального правопорушення, а також з моменту припинення діяльності учасників основного злочину у випадках, коли злочин не доведено до кінця через обставини, що не залежали від учасників основного злочину.

Критеріями відмежування співучасті у кримінальному правопорушенні від причетності до злочину:

1. Причетна особа не бере участі у вчиненні основного злочину та не має спільного злочинного умислу з виконавцем на відміну від співучасника;
2. За причетності відсутня попередня обіцянка на вчинення дій спрямованих на приховування, за співучасті така обіцянка наявна;
3. Дії співучасників спрямовані на досягнення спільного злочинного результату можливі як під час його вчинення так і після, а причетність лише після моменту його юридичного закінчення.

У контексті реформування кримінального законодавства та створення нового Кримінального кодексу пропонується ряд змін. З огляду на складність визначення переліку тяжких та особливо тяжких злочинів, до ст. 8.2.8 Приховування злочину пропонуються наступні варіанти можливих змін:

1. Криміналізація приховування злочину будь-якої тяжкості. Встановлення відповідальності за приховування злочину середньої тяжкості як за проступок.
2. Криміналізація приховування злочину, що завдав тяжкої чи особливо тяжкої шкоди.
3. Визначення вичерпного переліку злочинів за приховування яких передбачена кримінальна відповідальність.

Також, враховуючи відсутність у проекті відповідника ст. 256 чинного КК, доповнити перелік ознак, що підвищують тяжкість злочину на два ступені наступною ознакою:

Передбаченого статтею 8.2.8., щодо злочину вчиненого злочинною організацією.

Крім того, з огляду на значну суспільну небезпеку операцій з майном, здобутим кримінально протиправним шляхом, пропонується додати до розділу 6 проекту КК статтю наступного змісту:

Стаття 6.1.8. Придбання, отримання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом

Особа, яка з заздалегідь не обіцяючи придбала, отримала, збувала майно завідомо одержане кримінально протиправним шляхом, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Заздалегідь не обіцяне приховування злочину це умисна діяльність осіб, які не брали участі у вчиненні самого злочину, але після його вчинення приховували злочинця, приховували чи знищували знаряддя і засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті кримінально протиправним шляхом. Стаття 396 КК передбачає відповідальність за приховування лише тяжких та особливо тяжких злочинів.

Придбання, отримання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом – заздалегідь не обіцяна умисна діяльність причетної особи без ознак співучасті, яка полягає у вчиненні або наданні допомоги у придбанні, отриманні чи збуті майна, здобутого завідомо злочинним шляхом. Відповідальність за цей злочин передбачена ст. 198 КК.

Потурання злочину, вчинене службовою особою – умисне або необережне заздалегідь не обіцяне не перешкоджання достовірно відомому злочину, що готується або вчиняється у випадках, коли службова особа була зобов'язана і могла йому перешкодити.

Чинний Кримінальний кодекс України не містить окремих норм, які встановлюють відповідальність за потурання злочину, однак в Особливій частині КК України міститься низка кримінально-правових норм, які в тому числі включають в себе відповідальність за потурання злочину.

Під неповідомленням про злочин розуміють бездіяльність особи, що полягає в ненаданні компетентним органам влади інформації про злочин – той, що готується, вчиняється чи вже вчинений іншою особою.

Список джерел:

1. Кистяковский А.Ф. Элементарный учебник общего уголовного права. Т. 1. Общая часть. Киев : в Типографии Университета, 1875.
2. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2006. 704 с.
3. Лемешко О.М. Потурання злочину як різновид наступного (похідного) злочину. Вісник Академії правових наук України. 1999. № 3. С. 186
4. Беніцький А.С. Причетність до злочину : проблеми кримінальної відповідальності : монографія. Луганськ: СПД Резников В.С., 2014. С. 58
5. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / [Ю.В. Александров, В.І. Антипов, М.В. Володько, О.О. Дудоров та ін.]; За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – 5-те вид., переробл. та допов. – К.: Атіка, 2009. – 408 с.
6. Шеховцова, Л. І., В. Г. Єфіменко Відповідальність за причетність до злочину: обіцяне неповідомлення про достовірно відомий підготовлюваний вчинюваний злочин// Порівняльно-аналітичне право. - №4. – 2017. – с. 260-262.
7. Абакіна-Пілявська Л.М. Причетність до злочину в кримінальному праві України: становлення, сучасний стан та перспективи розвитку : монографія. Одеса. : Юридична література, 2015. С. 284
8. Хрестоматія з історії держави і права України : [навчальний посібник] / упоряд.: А. С. Чайковський (кер.), О.Л. Копиленко, В.М. Кривоніс, В.В. Свистунов, Г.І. Трофанчук. – К. :Юрінком Інтер, 2003. – с. 20 – 26.
9. Судебник Казимира (1468) / под ред.. А. Тила (отв. ред.) ; подготовка к печати, введ. И пояснение д-ра ист. наук Ю. Юрчиниса. – Вильнюс: Минтис, 1967.
10. Другий (Волинський) статут Великого князівства Литовського 1566 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/statut2/st1566.htm>

11. Історичний аспект кримінально-правової протидії приховуванню злочину / Т. М. Гуд // Право і суспільство. - 2015. - № 3. - С. 154
12. Права, за якими судиться малоросійський народ / упоряд.: К.А. Вислобоков. – К., 1997. – с. 76-78
13. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных. – СПб., 1845. – С. 5, 41-42, 98-109 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://pravo.by/upload/pdf/krim-pravo/ulogenie_o_nakazaniyah_ugolovnih_i_ispravitelnih_1845_goda.pdf
14. Das Strafgesetz über Verbrechen, Vergehen und Uebertretungen für das Kaiserthum Oesterreich vom 27. Mai 1852. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
[https://de.wikisource.org/wiki/Strafgesetz_1852_\(Österreich\)](https://de.wikisource.org/wiki/Strafgesetz_1852_(Österreich))
15. Гуд Т. М. Історичний аспект кримінально-правової протидії приховуванню злочину // Право і суспільство. - №3. – 2015 р. – с. 156
16. Дришлюк І.А. Історія розвитку законодавства об відповідальності за преступления против правосудия (УК УССР 1922 и 1927 годов) // Актуальні проблеми політики. – 2003. – Вип. 16. – С. 449
17. О репрессии за недонесение, имеющее характер укрывательства: Циркуляр № 148 от 28 сентября 1922 г., утвержденный Пленумом Верховного Трибунала РСФСР
18. Уголовный кодекс УССР. – Харьков : Юрид. изд-во НКЮ УССР, 1927
19. А. С. Беніцький. Відповідальність за причетність до злочину та співучасть у злочині згідно з Кримінальним кодексом УССР 1922 і 1927 рр. // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. - 2013. - Вип. 4. - С. 206
20. Гамидуллаева Х. С. Уголовная ответственность за хищение социалистической собственности в СССР в 1930-1940-х гг // Ленинградский юридический журнал. - 2007. - №4. – С. 165 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://cyberleninka.ru/article/n/ugolovnaya-otvetstvennost-za-hischenie-sotsialisticheskoy-sobstvennosti-v-sssr-v-1930-1940-h-gg>

21. Кримінальний кодекс України : Затверджений Законом від 28.12.1960 р. (2000-05) // Відомості Верховної Ради. 1961. № 2.
22. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року. Ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють (Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї і Протоколу проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря)» // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 19. – Ст. 263.
23. Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень від 20.12.2006: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_h91
24. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 49.
25. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму, ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму». – Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 12. – Ст. 81.
26. Абакіна-Пілявська Л. М. Моделі нормативного закріплення інституту причетності до злочину: зарубіжний досвід // Новітні кримінально-правові дослідження – 2015 : зб. наук. пр. / відп. ред. О. В. Козаченко. - Миколаїв : Іліон, 2015. - С. 29-30

27. Лазаренко В.В. Кримінально-правова характеристика приховування кримінального правопорушення: порівняльно-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Одеса, 2021.
28. Головенков П.: Уголовное уложение Федеративной Республики Германия – Strafgesetzbuch (StGB) – Научные труды в области немецкого и российского уголовного права. – Potsdam: Universitätsverlag Potsdam, 2021. – С. 360-362 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.uni-potsdam.de/fileadmin/projects/lshellmann/Forschungsstelle_Russisches_Recht/Neuaufgabe_der_kommentierten_StGB-Uebersetzung_von_Pavel_Golovnenkov.pdf
29. Уголовный Кодекс Франции (Code pénal) с. 62, ст. 434-1, 434-2, 434-3, 434-4, 434-5, 434-6, 434-7. https://yurist-online.org/laws/foreign/criminalcode_fr/_doc-5-.pdf
30. Уголовный кодекс Швеции. ч. 2 гл. 9 ст. 6, ст. 7 http://www.sweden4rus.nu/rus/info/juridisk/ugolovnyj_kodeks_shvecii
31. Модельный Уголовный кодекс / Постановление Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ от 17 февраля 1996 г. <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/misc/ihl-nat-3.htm>
32. Уголовный Кодекс Туркменистана от 12 июня 1997 года N222-1 ст. 210 <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/81084/89805/F491701052/TKM81084.pdf>
33. Уголовный Кодекс Республики Таджикистан в редакции от 23.12.21 г. ст. 347 https://continent-online.com/Document/?doc_id=30397325
34. "Уголовный кодекс Российской Федерации" от 13.06.1996 N 63-ФЗ ст. 316 https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/

35. Кримінальний Кодекс Грузії від 22 липня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf>
36. Уголовный Кодекс Республики Беларусь от 9.07.1999 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://kodeksy-by.com/ugolovnyj_kodeks_rb.htm
37. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики от 30 декабря 1999 года № 787-IQ [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353
38. Уголовное право зарубежных стран. Общая и Особенная части: учебник / Под ред. И.Д. Козочкина. М.: Волтерс Клувер, 2010. С. 66
https://infoneeds.kubsu.ru/infoneeds/file_export.do?fid=4384166
39. Савченко А.В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: Монографія. К.: КНТ, 2007.
40. 18 U.S. Code § 4. Misprision of felony; 18 U.S. Code § 2382. Misprision of treason [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/2382>
41. United States v. Johnson, 546 F.2d 1225 (5th Cir. 1977) at 1227 ("The mere failure to report a felony is not sufficient to constitute a violation of 18 U.S.C.A. § 4.") [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://casetext.com/case/us-v-johnson-64>
42. Уголовный кодекс КНР от 14.03.1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://ukknr.ucoz.ru/index/0-9>
43. Уголовный кодекс Японии от 24.04.1907 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://constitutions.ru/?p=407>

44. Теория государства и права / [Ю.М. Оборотов, Н.Н. Крестовская, А.Ф. Крыжановский, Л.Г. Матвеева]. – 7-е изд. – Х. : Одиссей, 2013. – 256 с.
45. Утевский Б.С. Уголовное право / Б.С. Утевский. – Москва : Госюриздат, 1949. – 212 с.
46. Гуд Т. М. До питання щодо визначення безпосереднього об'єкта приховування злочину (ст. 396 КК України)// Економічна теорія та прав. - №47. – с.130-144
47. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посібник / П.Л. Фріс. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – С. 196. – 362 с.
48. Беніцький А. С. Місце причетності до злочину в кримінальному праві України. // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені ЕО Дідоренка № 1 (66). – 2014. – с.116-125
49. Альошин Д.П. Форми співучасті в новому Кримінальному кодексі України: проблеми реалізації правових норм / Д.П. Альошин // Право і безпека. – 2002. – № 1. – С. 15–20.
50. Вирок Стрийського міськрайонного суду Львівської області № 1323/4047/2012 від 15.10.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/34619034>
51. Ухвала Полтавського апеляційного суду від 06.09.2021 р. у справі № 641/6928/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99907716>
52. Смушак О. М. Реалізація кримінально-правової політики у сфері відповідальності за приховування злочину / О. М. Смушак // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. - 2017. - №44. - С.103-113.
53. Текст проєкту нового Кримінального кодексу України станом на 30 січня 2023 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code>

54. Смушак О. М. Приховування злочину проблеми і перспективи законодавчого регулювання // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. - №5. - 2012 р.
55. Гнетнев М.К. Кримінальна відповідальність за сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Львів, 2010. 19 с.
56. Пілявська Л. М. Заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину як один із видів причетності до злочину // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 68. - С. 602
57. Ухвала Полтавського апеляційного суду у справі № 641/6928/15 від 06.09.2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99907716>
58. Вирок Таращанського районного суду Київської області у справі № 375/725/14-к від 11.03.2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/56346383>
59. Виттенберг Г. Б., Панченко П. Н. Прикосновенность к преступлению по советскому уголовному праву: учеб. пособие. Иркутск: Иркут. гос. ун-т им. А. А. Жданова, 1976. 50 с.
60. Изотов О. С. Щодо питання відмежування приховування злочину від придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. Спец. вип.: Проблеми застосування кримінального законодавства України. - 2007. - С. 92
61. Савченко А. Злочини проти правосуддя в Україні та США (на рівні федерації): порівняльний аналіз // Підприємництво, господарство і право. – №12. - 2005. - С.151

62. Злочини проти правосуддя: навч. посіб. / за заг. ред. В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. – С. 87
63. Гуд Т. М. До питання щодо визначення безпосереднього об'єкта приховування злочину (ст. 396 КК України) // Економічна теорія та право №47. – С. 130-144.
64. Вирок Заводського районного суду м. Дніпродзержинська справи № 208/8108/15-к від 05.04.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96422348>
65. Вирок Іллічівського міського суду Одеської області у справі № 501/1955/16-к від 21.02.2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103556557>
66. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 4-те вид., переробл. та доповн. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. К.: Юридична думка, 2007., - С. 1011
67. Гуд Т. М. Суб'єктивна сторона «Приховування злочину» (ст. 396 КК України) та її вплив на кваліфікацію. // Вісник асоціації кримінального права України. - №2(16). – 2021 р. – С. 248
68. Кримінальний Кодекс України. Науково-практичний коментар / [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.]; за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. –4-те вид., допов. – Х. : Одісей, 2008. – 1208 с.
69. Дудоров О. Про розмежування придбання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом, і легалізації злочинних доходів / О. Дудоров // Вісник прокуратури. – 2008. – № 10. – С. 43–62.
70. Коржанский Н.И. Ответственность за приобретение или сбыт имущества, заведомо добытого преступным путем :Уч. пособ. Волгоград, 1971. 179 с.
71. Гуд Т. М. Кримінальна відповідальність за приховування злочину (ст. 396 КК України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08 / Гуд Тетяна Миколаївна. – Х., 2016. – 20 с.

72. Вирок Володимирецького районного суду Рівненської області у справі № 1-16/10 від 05.03.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/50001757>
73. Вирок Кам'янка-Бузького районного суду Львівської області у справі № 1311/457/12 від 27.06.13 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/64484225>
74. Лемешко О.М. Кримінально-правова оцінка потурання вчиненню злочину : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «[Кримінальне право та кримінологія](#); кримінально-виконавче право» / О.М. Лемешко. – Х., 2001. – 20 с.
75. Мирошниченко Н.А. Прикосновенность к преступлению в уголовном праве Украины / Н.А. Мирошниченко // Правове життя сучасної України : тези доповідей Всеукр. наук. конф. / відпов. ред. Ю.М. Оборотов: Одеська національна юридична академія. – О. : Фенікс, 2008. – С. 352–354.
76. Бантышев А. Должностные преступления. (Вопросы квалификации) / А. Бантышев. – Киев : Академия СБУ, 1996. – С. 20–22.
77. Лемешко О.М. Кримінально-правова оцінка потурання вчиненню злочину : дис... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Лемешко Олександр Миколайович. – Х., 2001. – 201 с.
78. Беніцький, А. С. Про криміналізацію неповідомлення про злочин // Правова інформатика. – 2015. - №1. – С.91
79. Беніцький А. С. До питання про правову природу неповідомлення про злочин // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – 2013. - № 4. – С. 132
80. Вирок Першотравневого районного суд м. Чернівці у справі №1-46/2011 від 10.05.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/50883876>